

COMSALUT

Diagnòstic

ABS- 6D

**Barris: Vallcarca i els
Penitents, i El Coll**

20 de maig de 2016

C S B Consorci Sanitari
de Barcelona

**Agència
de Salut Pública**

**Ajuntament de
Barcelona**

Agència de Salut Pública de Barcelona

Comissionada de Salut

Gemma Tarafa

Gerenta

Carme Borrell

Directora de l'Observatori de Salut Pública

Maribel Pasarín

Directora de Promoció de la Salut

Lucia Artazcoz

Districte de Gràcia

Regidor del Districte de Gràcia

Eloi Badia

Gerent del Districte de Gràcia

Pere Camps

Director de Serveis a les Persones i del
Territori

Josep Ma. Raya

Consorci Sanitari de Barcelona

Gerent del Consorci Sanitari de Barcelona

Jaume Estany

Directora de Sector de Gràcia i l'Àrea
Integral de Salut Barcelona Dreta

Montse Casamitjana

Autoria

Coordinació general de l'informe

Xavier Bartoll, Pilar Ramos

Revisió de l'informe

Marta Olabarria

Redacció de l'informe

Xavier Bartoll (ASPB), Pilar Ramos (ASPB), Rebeca Heider(UB), Jonathan Lomas (UB), Catherine Pérez (ASPB)

Col·laboracions

Comissió de salut comunitària El Coll, Vallcarca i els Penitents

Merche Avilés, Tècnica de barri El Coll del Districte de Gràcia
Francesc Roma, Tècnic de barri de Vallcarca i els Penitents del Districte de Gràcia
Azucena Carranzo, Atenció Primària Vallcarca-Sant Gervasi
Rosario Jiménez, Atenció Primària Vallcarca-Sant Gervasi
Cristina Bravo, Atenció Primària Vallcarca-Sant Gervasi
Francesc Fernández, Departament d'Acció Comunitària. Gerència de Drets de Ciutadania, Participació i Transparència
Josep Mª Bigas, Club Bàsquet el Coll
Josep Castellano i Amador Català, Club de Petanca Coll
Lucía Sanz i Gabriela Bravo, Gimnàstica Gent Gran El Coll
Ivana Navarro, Formadora de la salut
Josep L. AVECILLA, Farmàcia Mora d'Ebre
Elisabeth Capdevila, Veïna
Ana Camargo, Fundació Surt
Saray Bazaga, Fundació Surt
Joan Bedmar, Mossos d'Esquadra

ASPB: Agència de Salut Pública de Barcelona

UB: Universitat de Barcelona

Agraïments:

A totes les persones que han col·laborat activament en el diagnòstic de salut. A totes les persones del barri i de diverses entitats que han contribuït activament en aquesta experiència.

Índex

Presentació	6
Resum Executiu	7
Introducció	9
ACCIO COMUNITÀRIA DE L'AJUNTAMENT DE BARCELONA ALS BARRIS.....	9
PROJECTE COMUNITAT I SALUT. ATENCIÓ PRIMÀRIA I COMUNITÀRIA (COMSALUT).....	10
Metodologia	15
ELS INDICADORS DE SALUT I ELS SEUS DETERMINANTS.....	15
L'OPINIÓ DE LES PERSONES SOBRE LA SALUT I ELS SEUS DETERMINANTS	18
Resultats	20
1. ELS DETERMINANTS DE LA SALUT	20
EIXOS DE DESIGUALTAT	20
Edat i Sexe	20
Procedència	21
Convivència.....	22
CONTEXT SOCIOECONÒMIC	24
Condicions econòmiques	24
Ocupació	26
Educació.....	27
Serveis sanitaris	29
Seguretat	30
CONTEXT FÍSIC	31
Habitatge	31
Espais verds, infraestructura i mobilitat	32
2. SALUT I CONDUCTES RELACIONADES AMB LA SALUT	35
Estat de salut percebut, trastorns crònics i salut mental	35
Consum de tabac, sobrepès i obesitat i activitat física.....	36
Consum problemàtic de drogues	38
Salut sexual i reproductiva	38
Ús de serveis sanitaris	41
Malalties de declaració obligatòria	41
Mortalitat	42
Els actius del barri	46
RECURSOS RELACIONATS AMB LES PERSONES	46

ENTITATS DEL BARRI	46
EQUIPAMENTS.....	47
RECURSOS FÍSICS	48
Propostes a tenir en compte en el futur pla d'acció	50
Limitacions	51
Conclusions.....	52
Bibliografia	53
Annex. Taules.....	54
Glossari.....	61

Presentació

El document que es presenta a continuació mostra l'estat actual de salut de la població, així com els factors que la determinen, dels barris de Vallcarca i els Penitents, i El Coll. Aquests barris estan inclosos a l'Àrea Bàsica de Salut (ABS) 6D, Vallcarca-Sant Gervasi, al districte de Gràcia, que ha estat una de les sis àrees prioritzades a Barcelona. Aquest document s'emmarca en el programa del projecte COMSALUT (Comunitat i Salut: atenció primària i comunitària) i en la Taula Comunitària del barri del Coll de Gràcia, i ha estat elaborat per l'Agència de Salut Pública de Barcelona (ASPB), amb la col·laboració del districte de Gràcia i el Centre d'Atenció Primària.

El projecte COMSALUT del Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya cerca impulsar la salut comunitària des dels Equips d'Atenció Primària (EAPs). Pretén integrar a la salut comunitària el funcionament dels professionals i dels dispositius que proporcionen atenció i serveis ambulatoris a la població, el nucli dels quals són els centres i els equips d'atenció primària. Contempla la intersectorialitat com un plantejament estratègic per implicar efectiva i conjuntament els agents de salut de la societat civil i de les administracions públiques, amb el propòsit d'aconseguir sinèrgies entre elles (les administracions, els serveis i la comunitat) que millorin l'efectivitat i l'eficiència a l'hora de prevenir les malalties i de promoure la salut. Aquestes sinèrgies també poden limitar els solapaments i disminuir les inconsistències entre les iniciatives dels diversos sectors socials quant a la salut i els seus determinants, sobretot els que afecten les malalties cròniques i la dependència.

El desenvolupament del programa de salut comunitària es compon de 5 fases:

Fase 1. Cerca d'aliances i col·laboracions amb els agents del territori

Fase 2. Valoració de les necessitats en salut

Fase 3. Planificació e implementació d'intervencions

Fase 4. Seguiment i avaluació d'intervencions

Fase 5. Manteniment

L'objectiu d'aquest informe és analitzar la situació de salut del barri, i els seus determinants, per tal de detectar les principals necessitats i possibilitats de millora en termes de salut. Tot això, des de l'acció dels agents territorials.

Resum Executiu

Es presenten a continuació els resultats corresponents a la fase 2, on s'analitzen els indicadors de salut i els seus determinants en base a registres poblacionals així com la percepció que tenen les persones que viuen i/o treballen al barri sobre el seu estat de salut i els seus determinants a partir de nou entrevistes realitzades a persones coneixedores dels barris de Vallcarca i els Penitents i El Coll.

Els indicadors de salut i els seus determinants

La població de Vallcarca i els Penitents dobla la població d'El Coll (15.454 persones i 7.307 persones, respectivament). Els dos barris es caracteritzen per tenir una distribució de la població per grup d'edats, en ambdós sexes, similar a la del districte i a la de Barcelona. La proporció de població estrangera resident a Vallcarca i els Penitents (17,7%) i El Coll (19,0%) és lleugerament inferior a la del Districte i la de Barcelona. Els informants senyalen la manca d'integració de la població immigrant. La proporció d'homes de 75 anys o més que viuen sols a El Coll, respecte del districte, és prou baixa (12,5%), i en les dones la proporció és lleugerament més alta (39,5%). Tanmateix les entrevistes constaten la situació d'aïllament de la gent gran.

Els indicadors de nivell socioeconòmic de Vallcarca i els Penitents són similars o més alts que a Barcelona, mentre que els d'El Coll són més baixos. En canvi no s'observen diferències importants en la taxa d'atur entre els barris, el districte i la ciutat. S'assenyala com l'atur de la gent jove pot afectar a la seva integració social. To i que els informadors constaten les bones escoles dels barris, comenten la dificultat dels llargs desplaçaments per arribar-hi, i el problema que pot suposar el fracàs escolar en el procés formatiu dels joves.

La orografia comporta sentiment de barri, es valoren els espais verds, però afecta a la mobilitat. Tot i les millores del transport encara es pot millorar més com en la freqüència de pas. Destaquen la manca de vida comercial, gastronòmica i les infraestructures de confluència veïnal, en concret espais pels infants i joves, equipaments esportius, culturals i d'oci.

La percepció de l'estat de salut regular o dolent a Gràcia (17,4%) és inferior que a Barcelona (19,8%), i en ambdós sexes, també és inferior el risc de mala salut mental (6,3%) que a Barcelona (11,9%). Els informants destaquen les càrregues que les

dones suporten degut al seu rol de gènere i les conseqüències que això pot comportar a la seva salut. Quant als recursos sanitaris es valora positivament l'atenció primària però es comenta pel barri d'El Coll.

La fecunditat de les dones de 15 a 49 anys dels dos barris és lleugerament més alta a la del districte de Gràcia i a la de Barcelona, i els d'avortaments són aproximadament la meitat que els de Barcelona. El Coll presenta una prevalença de nascuts amb baix pes, segons edat gestacional, més alt.

Al barri del Vallcarca i els Penitents, i El Coll, l'esperança de vida en néixer en homes és més alta que la de Barcelona i la del districte. En les dones de Vallcarca i els Penitents és similar a la del districte i Barcelona, en canvi a El Coll és superior en aproximadament dos anys. Igualment, en la resta d'indicadors de mortalitat en els homes els dos barris tenen uns nivells de mortalitat inferiors als del districte i Barcelona, especialment El Coll.

Introducció

ACCIÓ COMUNITÀRIA DE L'AJUNTAMENT DE BARCELONA ALS BARRIS

L'Acció Comunitària de l'Ajuntament de Barcelona s'entén com aquelles accions dirigides a treballar les relacions socials i de cooperació entre els membres d'un determinat espai de convivència de la ciutat. És un procés planificat que pretén aconseguir una transformació social, tenir una incidència positiva sobre les condicions de vida i enfortir el capital social i de confiança i de pertinença de les persones residents. Així, no es pretén parlar d'una definició universal del què és acció comunitària, però sí d'unes línies que han d'emmarcar les accions. En aquest sentit es poden definir com projectes col·lectius, que es treballen de forma col·lectiva, i que venen determinats per la seva intencionalitat. Es posen de manifest tres elements clau, que han d'emmarcar l'acció, com són: la idea de que han de tenir com objecte la millora de les condicions de vida, el seu caràcter d'inclusió social, amb la voluntat de fer front a les desigualtats, i que han de ser espais generadors d'apoderament.

Un gran repte dels processos comunitaris és ser capaços de treballar col·lectivament els projectes, des dels diferents rols, papers i responsabilitats de cada actor, per construir des de la confiança i la transparència.

En aquest sentit, els veïns i veïnes del Districte de Gràcia, després de la participació del barri del Coll a la Llei de Barris, van demanar mantenir un espai de construcció de barri amb l'Ajuntament; el Districte i el Departament d'Acció Comunitària van impulsar un procés comunitari que donés continuïtat a les dinàmiques desenvolupades els anys anteriors i també que donés l'oportunitat de generar noves iniciatives i projectes per a la millora del barri d'El Coll. Amb aquests objectius, el març de 2015 s'organitzen unes Jornades Comunitàries per identificar les necessitats i expectatives sobre barri de El Coll. Fruit d'aquestes jornades surten, per proposta i elecció veïnal, una successió de punts a tractar que es prioritzen i s'organitzen en 5 eixos bàsics: Urbanisme i Comerç, Educació, Convivència i Cohesió Social, Cultura, i Salut Comunitària. Per tractar aquests 5 eixos s'han establert 5 comissions que es reuneixen mensualment, i una Taula coordinadora que integra i fa transversal el treball de les diferents comissions.

Pel que fa a la Comissió de Salut Comunitària del Coll, és un espai participatiu de treball en el que col·laboren veïns i veïnes, entitats, serveis i professionals que, unint coneixements i experiències, volen contribuir al benestar de les persones i a la millora de la qualitat de vida del barri, entenent que són els propis ciutadans els eixos motors d'aquest procés comunitari.

A la Jornada Comunitària que va organitzar l'Ajuntament de Barcelona, El Sr. Manel Romero, veí del Coll i membre de l'Associació de veïns Coll-Vallcarca, va explicitar el passat mes de novembre una definició molt clara de l'acció comunitària: *“No ens hem plantejat aquest procés com una manera per aconseguir un objectiu concret, finit en el temps; sinó, com una forma de fer, com una cultura de ciutadania, que s'implica, que treballa en xarxa i que troba satisfacció en els objectius aconseguits per a la comunitat, un procés que sigui sostenible en el temps i en el territori. Un procés que definim com a comunitari per que volem integrar i implicar a tota la comunitat present en el barri, administració pública, entitats i veïns, i que sense algú d'aquests actors no seria possible dur-lo a terme. Com objectiu, busquem ser una eina complementària per a l'administració i el bon govern, i aconseguir millorar la qualitat de vida de les veïnes i veïns en tots els aspectes que l'afecti: salut, habitatge, espai públic, educació, mobilitat, etc.*

Un procés innovador com aquest (per nosaltres ho és), no està exempt de dificultats, en som conscients; tot i que per a nosaltres sigui molt participatiu i molt legítim, no ignorem que la legitimitat jurídica de govern i les decisions a prendre sobre el territori i el veïnat corresponen als estaments de govern legalment establerts i que necessitem de la seva implicació i complicitat per que aquest procés generi sinergies positives. Fins al dia d'avui estem molt satisfets, ja que està funcionant com ho hem plantejat.”

El procés de participació actiu per part del veïnat al barri de Vallcarca i Els penitents està, en canvi, en fase d'inici.

PROJECTE COMUNITAT I SALUT. ATENCIÓ PRIMÀRIA I COMUNITÀRIA (COMSALUT)

El projecte COMSALUT del Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya i inclòs com una de les prioritats del Pla de Salut 2016-2020 cerca impulsar la salut comunitària des dels Equips d'Atenció Primària (EAPs). Pretén integrar a la salut

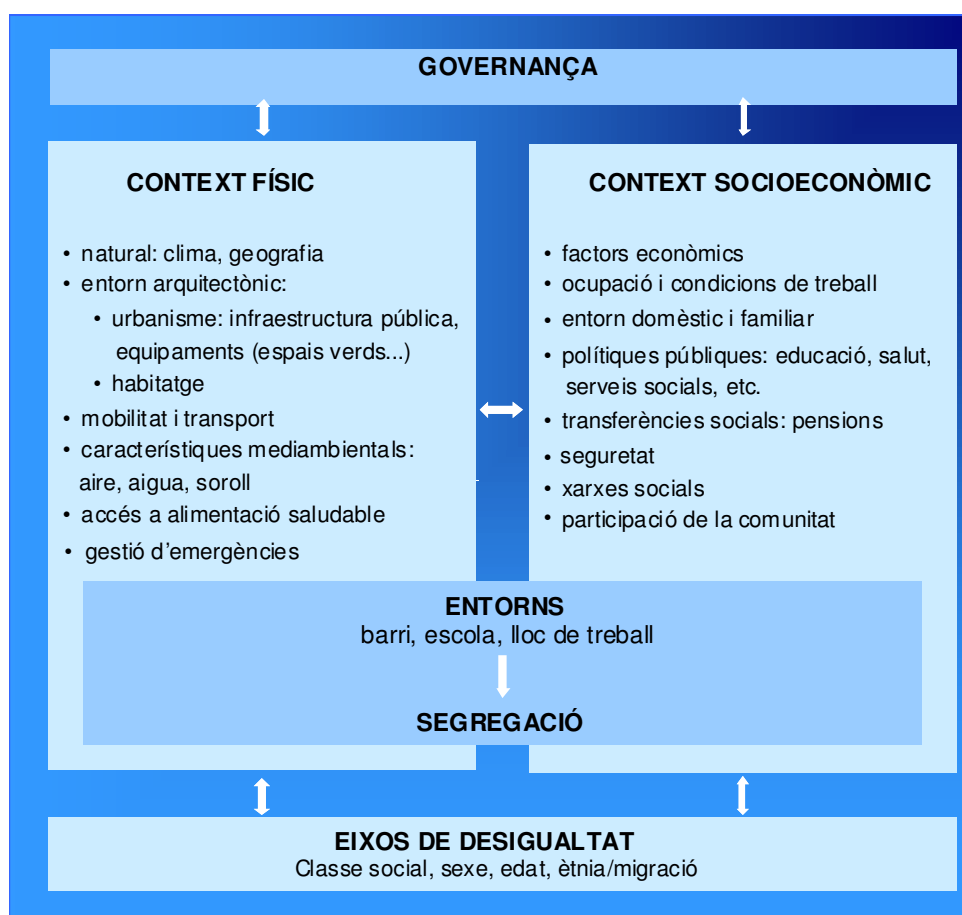
comunitària el funcionament dels professionals i dels dispositius que proporcionen atenció i serveis ambulatoris a la població d'un territori determinat, el nucli dels quals són els centres i els equips d'atenció primària. Contempla la intersectorialitat com un plantejament estratègic per implicar efectiva i conjuntament els agents de salut de la societat civil i de les administracions públiques, amb el propòsit d'aconseguir sinèrgies entre elles (les administracions, els serveis i la comunitat) que millorin l'efectivitat i l'eficiència a l'hora de prevenir les malalties i de promoure la salut. Aquestes sinèrgies també poden limitar els solapaments i disminuir les inconsistències entre les iniciatives dels diversos sectors socials quant a la salut i els seus determinants, sobretot els que afecten les malalties cròniques i la dependència.

Durant el segon semestre de l'any 2015 el projecte es desenvolupa en 16 Àrees Bàsiques de Salut (ABS) de Catalunya, de les quals 7 estan ubicades a la ciutat de Barcelona. La selecció ha tingut en compte que hi hagués diferents proveïdors, de manera que es puguin analitzar les diferències potencials en el desenvolupament de la salut comunitària. L'atenció primària de salut d'una mateixa ABS està assignada a un equip d'atenció primària (EAP). Les 7 ABS són: ABS 1A: EAP Barceloneta (Proveïdor: PAMEM); ABS 2E: EAP Casanova-Esquerra de l'Eixample (Proveïdor: CAPSE); ABS 5E: EAP Sant Gervasi (Proveïdor: EBA Vallcarca SLP); ABS 6D: EAP Vallcarca (Proveïdor: EBA Vallcarca SLP); ABS 7C: EAP Carmel (Proveïdor: ICS); ABS 8I: EAP Chafarinas (Proveïdor: ICS); ABS 8G: EAP Roquetes 8G (Proveïdor: ICS). L'Àrea Bàsica de Salut 6D de Vallcarca-Sant Gervasi, la qual inclou els barris de Vallcarca i els Penitents i el Coll, ha estat una de les set prioritzades a Barcelona.

A més a més, paral·lelament al projecte COMSALUT, des del 2007 es desenvolupa a Barcelona una altra estratègia de salut comunitària del Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya anomenada Salut als Barris a Barcelona (SaBB) adreçada als barris més desfavorits¹. Aquesta estratègia parteix de la premissa de que a nivell dels barris l'abordatge de salut comunitària pot contribuir a millorar la salut dels barris i reduir les desigualtats en la salut entre els que estan en situació més desfavorida i la resta de la ciutat. L'any 2015, el nou govern municipal ha donat un impuls important a SaBB a Barcelona, prioritzant l'acció comunitària i l'actuació per a la reducció de les desigualtats socials en salut, prioritzant nous barris i incrementant els recursos destinats a aquesta línia d'actuació, de la que els barris de Vallcarca i els Penitents i El Coll no en formaven part.

SaBB es basa en el marc conceptual de determinants de la salut i les desigualtats en salut en àrees urbanes² (Figura 1). Contempla, primerament, la governança entesa com tots els àmbits de govern d'una ciutat. Seguidament, l'entorn físic (natural i construït) i l'entorn social i econòmic, que afecten les condicions de vida i treball de la població i que inclouen elements de la realitat urbana en mans de l'administració local. A continuació, els entorns més propers, on les persones conviuen, com són el barri, l'escola o el lloc de treball. I, finalment, cal considerar els eixos de desigualtat, donat que tots els factors anteriors canvien en funció de l'edat, el sexe, la classe social o el país d'origen.

Figura 1. Model dels determinants de desigualtats en salut en àrees urbanes.

Font: Borrell et al. JECH 2013

A Barcelona Comsalut i SaBB es basen en una metodologia similar que es desenvolupa en cinc fases:

Fase 1. Cerca d'aliances i col·laboracions amb els agents del territori

Aquesta fase té per objectius (1) identificar els agents que poden influir en el disseny d'estratègies i la seva implementació i (2) constituir un grup motor comunitari en salut al barri.

En primer lloc, s'estableixen acords polítics entre les institucions que treballen al barri (Districte, Consorci Sanitari de Barcelona i Agència de Salut Pública de Barcelona).

Seguidament, es constitueix un grup motor amb agents del barri, inclosos els professionals dels Centre d'Atenció Primària, Serveis Socials, Pla de Desenvolupament Comunitari si n'hi ha al barri, representants d'entitats i Associacions de Veïns i Veïnes, entre d'altres.

Fase 2. Valoració de les necessitats en salut i dels actius per a la salut

La valoració de les necessitats en salut es duu a terme (1) a partir de la generació d'indicadors de salut i els seus determinants obtinguts de l'anàlisi de dades de registres poblacionals, (2) així com a partir de l'anàlisi de les percepcions sobre la salut al barri i els seus determinants que s'obtenen d'un seguit d'entrevistes realitzades tant als veïns i veïnes del barri com a els professionals i entitats que treballen al barri.

Un cop s'han identificat els principals problemes de salut del barri, es fa una jornada de prioritització amb els veïns i veïnes en què es decideix quins dels problemes identificats són els més rellevants i factibles d'abordar des de l'acció comunitària. Finalment, es fa un inventari dels actius o recursos per a la salut disponibles al barri i de les intervencions que ja s'estan duent a terme per els problemes que s'han prioritzat.

Fase 3. Planificació e implementació d'intervencions

En aquesta fase es duu a terme una revisió de la literatura científica per tal d'identificar quines intervencions s'han demostrat efectives en l'abordatge dels problemes que han estat prioritzats a la segona fase del programa.

Un cop identificades les intervencions efectives, i tenint en compte els recursos ja existents al barri, el grup motor prioritzarà les intervencions que formaran part del pla d'actuació del barri (tant reforçant intervencions ja existents o bé dissenyant-ne noves).

Fase 4. Seguiment i avaluació

El pla d'actuació requereix de seguiment i avaluació de les intervencions implementades al barri, d'aquesta manera es poden anar introduint millores.

Fase 5. Manteniment

Com els objectius de millora de la salut requereixen actuacions persistents, el Programa SaBB s'implanta amb l'objectiu de permanència en el barri durant un període llarg.

Ens centrarem a continuació en la fase 2 del desenvolupament de un programa de salut comunitària. Més concretament farem referència a la fase 2 del programa de salut comunitària del barris de Vallcarca i els Penitents, i El Coll.

Metodologia

L'informe analitza els indicadors de salut i els seus determinants en base a registres poblacionals així com la percepció que tenen les persones que viuen i/o treballen al barri sobre el seu estat de salut i els seus determinants.

ELS INDICADORS DE SALUT I ELS SEUS DETERMINANTS

A partir dels registres disponibles s'elaboren una sèrie d'indicadors que mostren els factors que determinen la salut, i el propi estat de salut de la població dels barris del Vallcarca i els Penitents, i El Coll.

Els indicadors que es mostren a l'informe s'han calculat pels barris del Vallcarca i els Penitents, i El Coll, pel districte de Gràcia i pel conjunt de Barcelona ciutat i, sempre que les dades ho han permès, es mostren per separat per homes i dones. Els resultats es presenten en forma de taules i figures, amb una breu descripció narrativa. Donat que alguns registres no disposen de la informació necessària per donar dades a nivell de barri, alguns indicadors només es presenten a nivell de districte i Barcelona ciutat.

A la 0 es resumeixen les fonts d'informació utilitzades i l'any disponible pels indicadors calculats. Per determinades fonts d'informació pot existir cert decalatge de temps respecte l'any en curs. Això és degut a que la informació no es recull anualment o a que la informació no està disponible fins passat cert període de temps, el que es fa especialment evident en el cas del registre de mortalitat. La major part d'indicadors estan disponibles online a internet a l'Informe de barris (<http://www.aspb.cat/infobarris>).

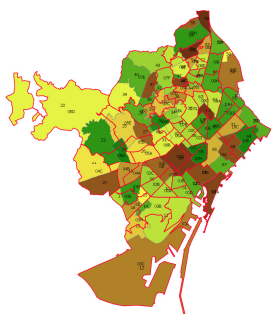
Taula 1 Fonts d'informació dels indicadors analitzats.

Indicadors	Font d'informació	Any
Determinants de Salut		
Context socioeconòmic	Padró Municipal d'Habitants de Barcelona	2014
	Barcelona Economia. Gabinet Tècnic de Programació	2014
	Registres de l'Institut Municipal de Serveis Socials	2013-2014
	Memòria de l' Equip de Detecció dels Serveis d'Inserció Social (SIS)	2014
	Memòria del Consorci de l'Habitatge de Barcelona	2014
	Atur registrat a les Oficines del Treball de la Generalitat. Departament d'Empresa i Ocupació	2014
	Registres del Consorci d'Educació de Barcelona	2014
	Enquesta de Salut de Catalunya per Barcelona	2011-2014
Context físic	Enquesta de Victimització de Barcelona	2014
	CMBD-AH/SM. Consorci Sanitari de Barcelona	2014
	Dirección General del Catastro. Ministerio de Economía y Hacienda	2014
La salut i conductes relacionades amb la salut		
Consum de tabac, sobrepès i obesitat i salut mental	Enquesta de Salut de Catalunya per Barcelona	2011-2014
Consum de Drogues	Sistema d'Informació de Drogodependències de Barcelona	2014
Salut sexual i reproductiva	Registres de Natalitat i d'Interrupcions Voluntàries de l'Embaràs	2010-2014
Estat de salut percebut, trastorns crònics i salut mental	Enquesta de Salut de Catalunya per Barcelona	2011-2014
Malalties de declaració obligatòria	Registre de Malalties de Declaració Obligatòria	2010-2014
Mortalitat	Registre de Mortalitat	2009-2013

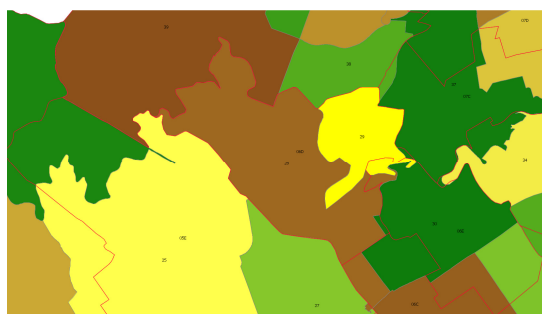
Com s'ha dit, els barris de Vallcarca i els Penitents i El Coll configuren l'Àrea Bàsica 6D de Vallcarca-Sant Gervasi (Figura 2), per altre part la administrativa dels 73 barris de Barcelona aplega Vallcarca i els Penitents en una sola unitat administrativa, per aquest motiu els indicadors es referiran a aquestes unitats administratives i/o a l'ABS.

Figura 2. Delimitacions barris i ABS a Barcelona

Mapa de barris i ABS de Barcelona

Delimitacions de l' ABS Vallcarca (6D) i els Barris de Vallcarca i els Penitents (28), i El Coll (29)

L'OPINIÓ DE LES PERSONES SOBRE LA SALUT I ELS SEUS DETERMINANTS

S'ha utilitzat la metodologia qualitativa per conèixer la percepció que tenen les persones que viuen i/o treballen al barri sobre els seus determinants en relació al seu estat de salut. El coneixement i l'experiència que aporten els agents vinculats al territori (professionals, treballadors i treballadores, representants d'entitats i ciutadans i ciutadanes) és recomanable per a la identificació i priorització de problemes de salut, així com per a buscar estratègies adequades que donin resposta a les necessitats detectades³⁻⁶.

Els objectius del diagnòstic qualitatiu són:

1. Identificar els actius relacionats amb els determinants de la salut
2. Identificar els determinants de la salut i les necessitats en salut
3. Identificar col·lectius en situació de vulnerabilitat
4. Explorar possibles vies per millorar la salut
5. Comprendre la realitat del barri com una totalitat, de forma integral

Els objectius esmentats s'han assolit mitjançant entrevistes individuals centrades i semiestructurades a informants clau del barri. Les persones clau van ser identificades pel grup de treball constituït per agents de l'ASPB i del districte.

Les entrevistes s'han desenvolupat entre març i maig de 2016. D'acord amb l'experiència anterior es va considerar suficient un nombre de 8 entrevistes per arribar a la saturació de la informació.

Entrevistes a informants claus

Es van realitzar entrevistes a persones coneixedores del barri, tant professionals d'àrees especialitzades com veïns i veïnes. Amb la intenció d'obtenir un primer acostament al territori es van realitzar 8 entrevistes als següents informants clau:

- Tècnic de barri Vallcarca- Penitents
- Veí del barri de Vallcarca
- Doctora del CAP Vallcarca- Sant Gervasi
- Membre de la Associació de Veïns Gràcia Nord- Vallcarca
- Membre de la Associació de comunicadores del Coll
- President de L'AMPA de l'Escola Montseny Gràcia
- Treballadora i educadora social del Coll
- Membre del Centre Cívic del Coll- La Bruguera

Socialització dels resultats de l'informe

Aquest informe qualitatiu, abans de donar-ho per finalitzat, va ser presentat el 20 de maig de 2016 a la Comissió de salut comunitària El Coll, Vallcarca i els Penitents que des de finals del 2015 treballa per abordar de forma intersectorial la definició de nous projectes de salut a impulsar en el territori. La presentació de resultats i la seva discussió va permetre identificar també aspectes a incloure en l'informe.

Resultats

1. ELS DETERMINANTS DE LA SALUT

EIXOS DE DESIGUALTAT

Edat i Sexe

La població del Vallcarca i els Penitents dobla la població d'El Coll. Els dos barris es caracteritzen per tenir una distribució de la població per grup d'edats, en ambdós sexes, similar a la del districte i a la de Barcelona (Taula 2).

Taula 2 Distribució de la població segons edat i sexe. Barris del Vallcarca i els Penitents, i El Coll. Districte de Gràcia i Barcelona, any 2014.

	Vallcarca i els Penitents		El Coll		Districte de Gràcia		Barcelona	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Homes								
0 - 14 anys	1.091	15,3	513	14,9	7.391	13,4	103.825	13,6
15 - 29 anys	1.079	15,1	491	14,3	8.439	15,3	122.868	16,1
30 - 44 anys	1.785	25,0	956	27,8	15.857	28,7	204.333	26,7
45 - 64 anys	1.821	25,5	895	26,0	13.715	24,8	196.163	25,7
65 - 74 anys	737	10,3	324	9,4	5.176	9,4	71.001	9,3
>= 75 anys	626	8,8	264	7,7	4.685	8,5	66.400	8,7
Total	7.139	100,0	3.443	100,1	55.263	100,1	764.590	100,1
Dones								
0 - 14 anys	1.002	12,1	474	12,3	6.900	10,5	98.554	11,6
15 - 29 anys	1.088	13,1	521	13,5	9.201	14,0	122.844	14,5
30 - 44 anys	1.886	22,7	952	24,6	16.724	25,5	199.143	23,5
45 - 64 anys	2.164	26,0	1.039	26,9	16.416	25,0	219.644	25,9
65 - 74 anys	987	11,9	453	11,7	6.900	10,5	89.873	10,6
>= 75 anys	1.188	14,3	425	11,0	9.439	14,4	118.633	14,0
Total	8.315	100,0	3.864	100,0	65.580	99,9	848.691	100,0

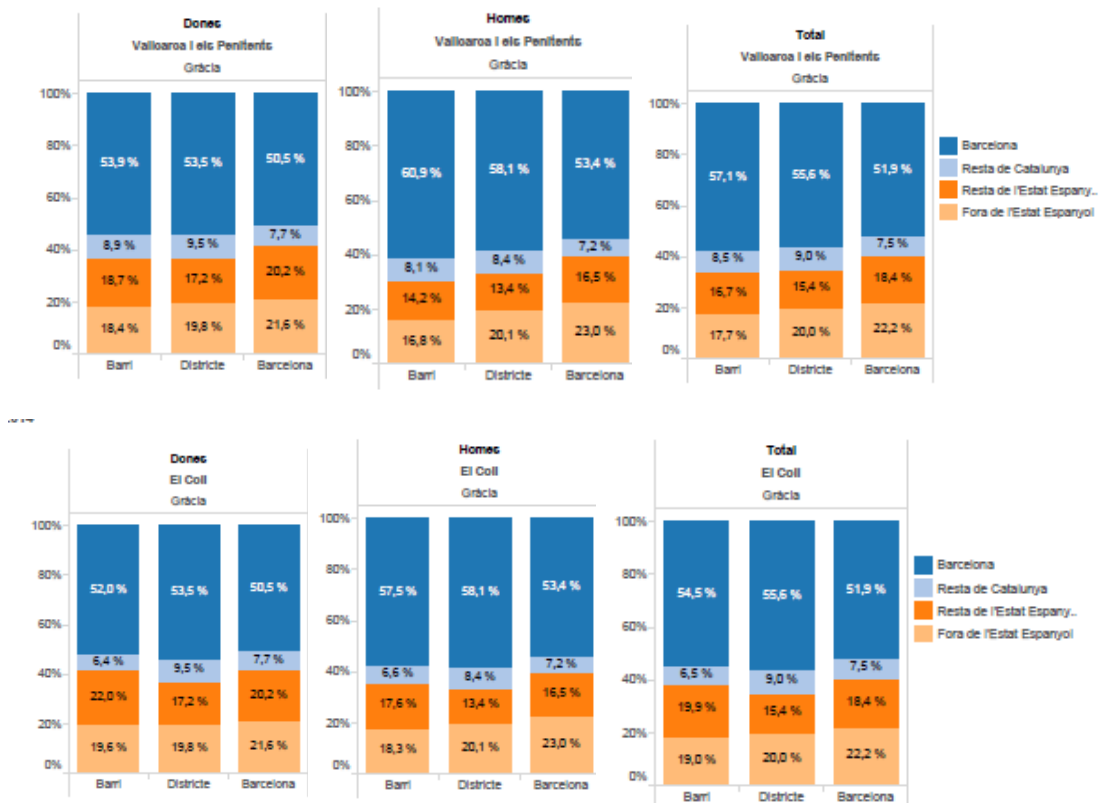
Font: Padró Municipal d'Habitants de Barcelona. Ajuntament de Barcelona.

Procedència

D'altra banda, la proporció de població estrangera resident a Vallcarca i els Penitents (17,7%) i El Coll (19,0%) és lleugerament inferior a la del Districte i la de Barcelona (20% i 22%, respectivament), sense donar-se una concentració en els grup d'edat de 15 i 44 anys com a la resta de la ciutat (Figura 3, Figura 4 i Taula 17 de l'Annex).

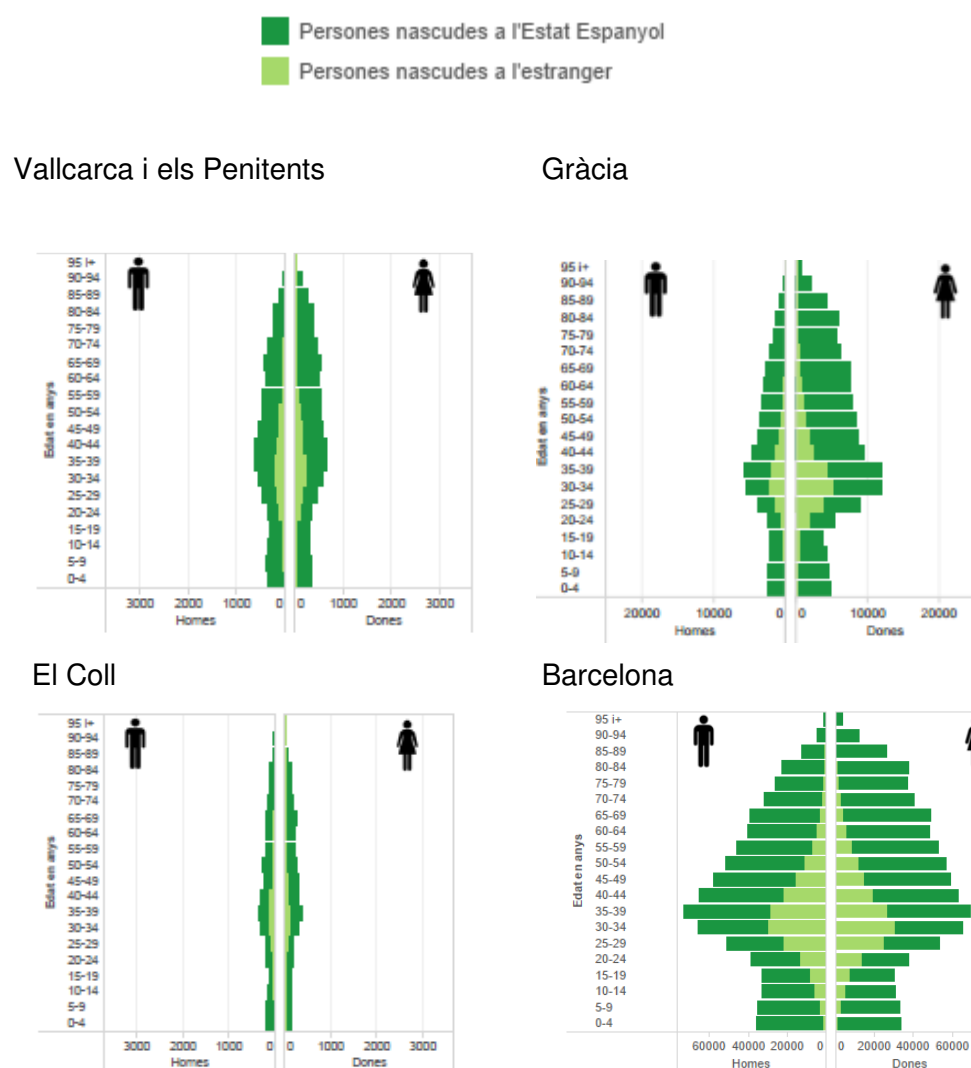
Les entrevistes a informants assenyalen a la població immigrant com grup vulnerable per la falta d'integració en la societat i per la situació d'exclusió social en la que es troben. Consideren que aquest col·lectiu presenta problemes de comunicació amb la resta de la població i/o problemes de convivència deguts principalment a les diferències culturals, *"Hay grupos con pocas relaciones sociales, con poca o nula integración."*

Figura 3. Percentatge de persones residents segons lloc de naixement i sexe. Barris de Vallcarca i els Penitents, i El Coll. Districte de Gràcia i Barcelona, any 2014.

Font: Padró Municipal d'Habitants de Barcelona. Ajuntament de Barcelona.

Figura 4. Distribució de la població segons grups d'edat i procedència. Barris de Vallcarca i els Penitents, i El Coll. Districte de Gràcia i Barcelona, any 2014.

Font: Padró Municipal d'Habitants de Barcelona. Ajuntament de Barcelona.

Convivència

La proporció d'homes de 75 anys o més que viuen sols a El Coll (12,5%) és prou més baixa que a Vallcarca i els Penitents (18,1%), al districte (17,4%) i a Barcelona (16,7%). Per contra, la proporció en les dones d'El Coll (39,5%) és superior a la de Vallcarca i els Penitents (36,4%), però similar a la del districte (41,3%) i Barcelona (39,7%) (Taula 3).

Les entrevistes dels informants comenten que el col·lectiu de persones grans es troba en molts casos en situacions d'aïllament i soledat degut a diferents factors com dificultats arquitectòniques als habitatges i al barris per sortir al carrer. També el poc reconeixement social que rep la gent gran, com si fos població "oblidada" pels altres grups socials que no els consideren com una font positiva socialment: *"Es poden veure en situacions difícils per culpa de les barreres arquitectòniques"* o *"Són invisibles per la resta de la població"*.

Tanmateix, en moltes ocasions les persones d'aquesta franja d'edat tenen la pressió de sustentar el nucli familiar amb les seves prestacions i jubilacions, i això acaba repercutint en la seva salut.

D'altra banda, la sensació d'apropament del veïns entre sí afavoreix l'ajuda mútua en els problemes de mobilitat, detecció de veïns/es que no son presents o visibles des de fa un temps. També degut al fet de tenir la sensació de estar vivint un moment de reactivació social s'accentua la percepció de fraternització entre ells. Es consideren com un barri amb cert caire de poble, donat que entre ells es solen conèixer, molts d'ells de tota la vida: aquest fenomen es percebut com un valor afegit al barri.

Esmenten que el teixit social va *in crescendo* en els últims anys, arribant a ser una eina fonamental pel bon funcionament i tracte entre els veïns/as: *"Es un barri barri"*; *"Identifiques a la gent, saps que es del barri"*.

Es valora positivament l'augment progressiu de la xarxa social activa que s'ha impulsat des d'associacions, col·lectius de veïnat i entitats presents al barri però també des de les escoles, tot enfocat en millorar la convivència i la vida socio-cultural dels barris. En concret destaca la feina feta principalment en els joves amb problemes diversos (familiars, escolars, laborals o de consum) i les actuacions que es realitzen dirigides a la població més gran. El veïnat considera amb molt bons ulls l'actuació dels educadors de carrer: *"Sí que es verdad que servicios sociales trabaja mucho, pues con ayudas a domicilio, con las prestaciones a domicilio que les facilita hacer la compra"*

Taula 3 **Persones grans que viuen soles. Barris de Vallcarca i els Penitents, i El Coll. Districte de Gràcia i Barcelona, any 2014.**

	Vallcarca i els Penitents		El Coll		Districte de Gràcia		Barcelona	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Homes								
75-84 anys	71	15,7	21	10,8	492	14,9	7.111	14,6
≥85 anys	42	24,1	12	17,4	323	23,5	3.954	22,2
Total	113	18,1	33	12,5	815	17,4	11.065	16,7
Dones								
75-84 anys	267	35,8	110	36,9	2.252	39,3	28.163	37,2
≥85 anys	165	37,3	58	45,7	1.644	44,4	18.958	44,2
Total	432	36,4	168	39,5	3.896	41,3	47.121	39,7

Font: Padró Municipal d'Habitants de Barcelona. Ajuntament de Barcelona.

CONTEXT SOCIOECONÒMIC

Condicions econòmiques

El barri de Vallcarca i els Penitents presenta un patró de condicions econòmiques similar al del districte, el qual és lleugerament millor al del total Barcelona. Per contra, el patró d'El Coll es més desafavorit no només que el districte sinó també que el de Barcelona. Així, El Coll presenta un índex de Renda Familiar Disponible (83,1%) considerablement inferior al del conjunt de Barcelona (100,0%) i al del districte de Gràcia (105,2%), i al de Vallcarca i els Penitents (103,9%). Altres indicadors mostren també aquesta situació socioeconòmica desafavorida a El Coll: la proporció de persones amb ingressos per sota de 1 IPREM (llindar d'ingressos per rebre diferents tipus d'ajuts) i entre 1 i 2 IPREM, és superior que a la resta; la proporció de persones de 65 anys i més amb pensions no contributives és lleugerament superior a la del conjunt de Barcelona; un total de 133 persones usuàries de Serveis Socials reben ajuts econòmics (18,2%), cosa la qual suposa una proporció més del doble que la de Barcelona (7,3%). Pel que fa les persones amb plaça fixa al Servei de Menjador Social a El Coll, la proporció (1,4‰) és lleugerament inferior a la del conjunt de Barcelona (2,0‰) però superior a la de Vallcarca i els Penitents (0,7‰) (Taula 4 i Figura 5).

El veïnat considera que les situacions de dificultats econòmiques (problemes de desnonaments, tensions familiars) provoquen en els joves actituds que dificulten la interacció amb el seu entorn, ja sigui familiar, com social.

Taula 4 **Condicions econòmiques. Barris de Vallcarca i els Penitents, i El Coll. Districte de Gràcia i Barcelona, any 2014.**

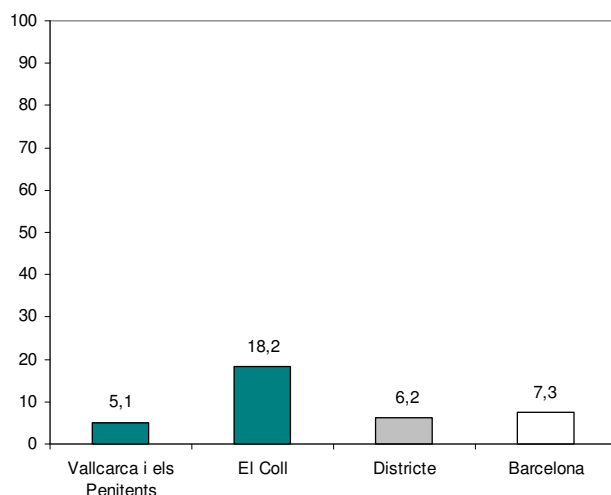
	Vallcarca i els Penitents		El Coll		Districte de Gràcia		Barcelona	
	n	%, %	n	%, %	n	%, %	n	%, %
Índex de Renda Familiar Disponible ^a		103,9%		83,1%		105,2%		100,0%
Persones beneficiàries de la Renda								
Mínima d'Inserció (total)					103	1,5%	2.610	2,8%
Persones amb ingressos <1 IPREM	730	16,5%	474	25,0%	6.048	18,3%	92.531	21,3%
Persones amb ingressos 1-2 IPREM	1.111	25,1%	631	33,3%	8.225	24,8%	126.469	29,1%
Persones de 65 anys i més beneficiàries de pensions de jubilació no contributives ^a	61	17,5%	32	22,6%	587	22,6%	7.488	21,9%
Persones usuàries de Serveis Socials que han rebut ajuts econòmics	79	5,1%	133	18,2%	752	6,2%	11.811	7,3%
Alumnes de primària i secundària amb beca menjador ^a					97	11,1%	1.829	14,2%
Persones amb plaça fixa al Servei de Menjador Social	11	0,7%	10	1,4%	118	1,0%	3.254	2,0%

IPREM: Indicador Públic de Renda d'Efectes Múltiples, índex de referència per determinar el llindar d'ingressos per a rebre diferents tipus d'ajudes.

a. Aquests indicadors fan referència a l'any 2013.

Fonts: Barcelona Economia. Gabinet Tècnic de Programació. Ajuntament de Barcelona; Institut Municipal de Serveis Socials.

Figura 5. Percentatge (en %) de persones usuàries de Serveis Socials que han rebut ajuts econòmics el darrer any. Barris de Vallcarca i els Penitents, i El Coll. Districte de Gràcia i Barcelona, any 2014.

Fonts: Barcelona Economia. Gabinet Tècnic de Programació. Ajuntament de Barcelona; Institut Municipal de Serveis Socials.

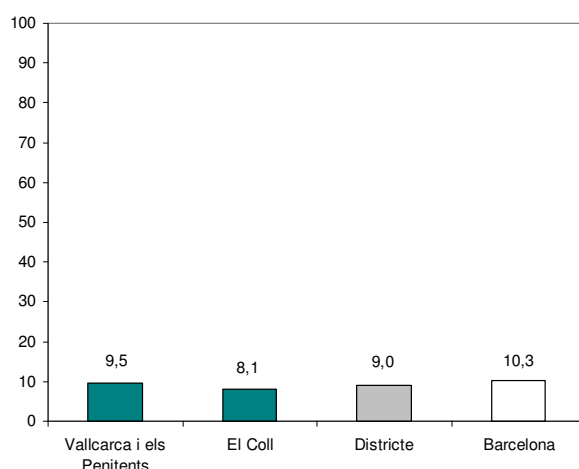
Ocupació

No es mostren nivells d'atur diferents entre ambdós barris i els nivells del districte que oscil·len entre 8,8% i 9,6% i el 10,3% pel conjunt de Barcelona (Figura 6 i Taula 18 de l'Annex).

Tanmateix, la població informant manifesta, principalment a El Coll i algunes parts de Vallcarca i els Penitents, un alt nivell d'atur: *“Crec que això afecta al jovent, alguns van tirant, fent cursos... però hi ha jovent que es queda penjat”* *“Estos jóvenes que están ahora así, cuando sean mayores cobrarán aún menos de lo que están cobrando los de ahora, que ya es decir...”* *“Hi ha molt atur, sobretot al Coll, suposo que entres en dinàmiques de poca autoestima, però també hi ha una actitud d'acomodament pensem com: l'administració es la que m'ha d'arreglar aquest problema no jo he de sortir cap a fora a intentar, crec que existeixen aquestes dues dinàmiques”*

Al mateix temps constaten la càrrega social assumida per les dones d'acord amb els rols de gènere establerts (com a mare, treballadora, cuidadora, referent domèstica, i altres). En molts casos, es tracta de dones que treballen cuidant a persones grans i no reben cap reconeixement social per el seu treball: *“Per tota la càrrega social i laboral i per els rols de gènere establerts”*.

Figura 6. Percentatge de persones entre 16 i 64 anys aturades per barri. Districte i Barcelona, any 2014.

Nota: Estimació per barris a partir de dades facilitades per codis postals.

Font: Departament d'Empresa i Ocupació. Generalitat de Catalunya.

Educació

Segons nivell d'estudis, la població major de 15 anys amb primària completa o inferior és a Vallcarca i els Penitents similar a la del districte i inferior a la de Barcelona, mentre que és més alta en estudis superiors en ambdós sexes. Pel que fa a El Coll la distribució segons nivell d'estudis és similar a la de Barcelona però presenta menys percentatge de població amb estudis superiors que la de Vallcarca i els Penitents (Figura 7). L'absentisme al districte de Gràcia és més baix que al de Barcelona (Figura 8 i Taula 19 de l'Annex).

Les entrevistes dels informants destaquen que les escoles públiques de la zona són molt apreciades i les exposen com un punt social molt valuós, sobretot per el paper actiu que presenten tant els centres com les AMPES de pares i mares d'aquests centres: *“Tenemos grandes escuelas, tenemos la escuela Montseny, La Pare Pubeda que son escuelas públicas de gran calidad”*.

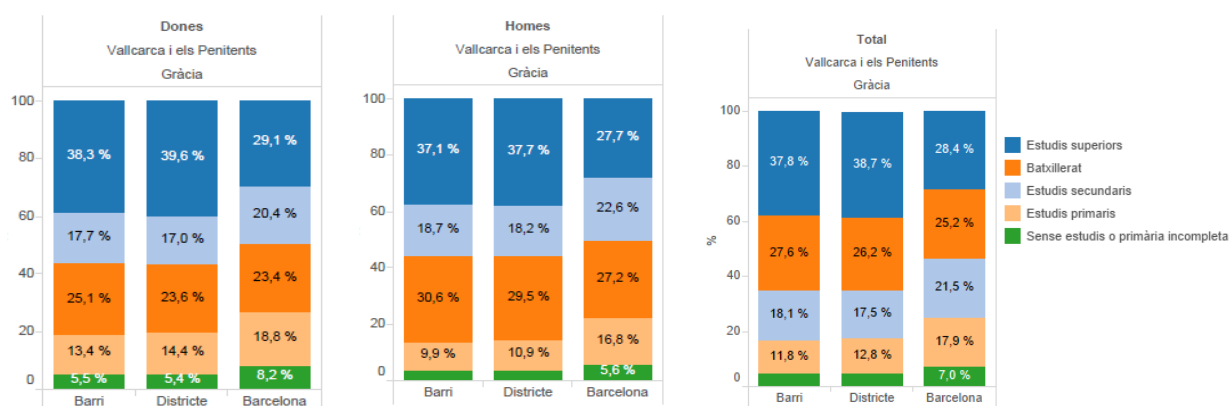
Tanmateix, els informants exposen la problemàtica que tenen molts dels joves del barri a l'hora de tenir accés a l'educació secundària, ja que no existeix cap centre educatiu de secundària públic. La majoria de joves ha de realitzar grans desplaçaments cap a centres que, en general, es troben fora del districte de Gràcia o dels propis barris. Per aquest motiu molt dels veïns exposen que s'hauria de millorar o buscar un solució a l'actual situació: *“Hay un problema muy gordo en cuanto a los*

colegios y los institutos, hay un movimiento por el nuevo instituto que en teoría se debería hacer allí arriba y que no se va a hacer, no se sabe muy bien cómo se va a solventar el problema”.

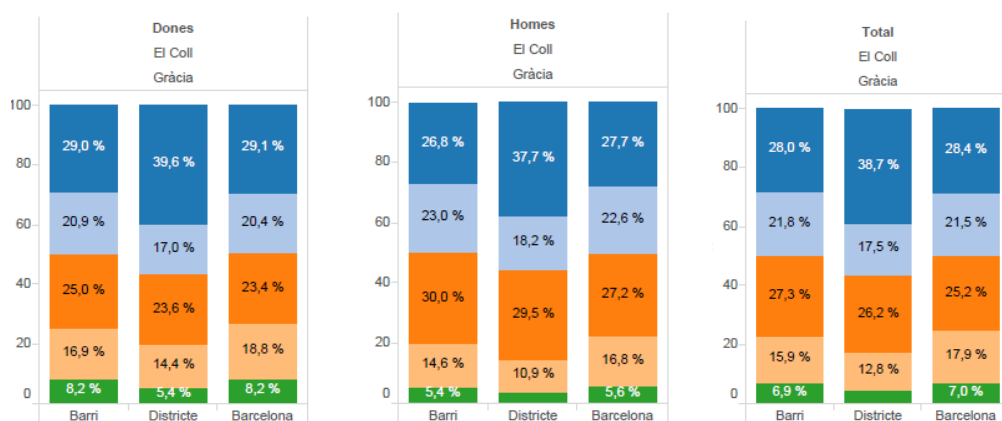
Alhora observen com la inestabilitat econòmica es manifesta en fracàs escolar del infants i joves que tenen o viuen situacions límits que presenten actituds tals com passivitat envers els estudis, agressivitat amb companys i professorat (per la tensió acumulada) o trastorns, sobretot depressius. *“Hi ha molta violència, bueno no hi ha molta però... hi ha, sobretot violència verbal, es una manera de conviure”.*

Figura 7. Percentatge de persones majors de 15 anys segons nivell d'estudis i sexe. Barris de Vallcarca i els Penitents, i El Coll. Districte de Gràcia i Barcelona, any 2014.

Vallcarca i els Penitents

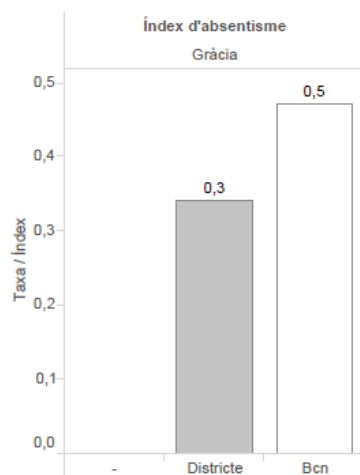
El Coll

Font: Padró Municipal d'Habitants de Barcelona. Ajuntament de Barcelona.

Sense estudis: analfabet, sense estudis; Estudis primaris: certificat escolaritat, bàsica, primaris, EGB; Estudis secundaris: graduat escolar, graduat estudis musicals, graduat en arts i oficis, batxillerat elemental; Batxillerat: batxillerat superior/BUP/ COU/ FP II; Estudis universitaris: titulació universitària

Figura 8. Índex d'absentisme i taxa de graduació a 4rt d'ESO per districtes i Barcelona, curs 2013-2014.

Font: Consorci d'Educació de Barcelona. Ajuntament de Barcelona,

Serveis sanitaris

El tipus de cobertura sanitària de la població resident al districte de Gràcia és a parts iguals pública i mixta, mentre que a Barcelona és més pública (6 de cada 10) que privada. El percentatge de persones que han visitat al dentista va ser superior al de Barcelona (Taula 5).

Els informants destaquen la valoració del servei del CAP Vallcarca - Sant Gervasi (en el cas de la població del Coll esmenten que els hi queda lluny però que estan satisfets amb els serveis que els proporciona), però també els espais sanitaris privats: *“La gente tiene una visión positiva de su atención sanitaria.”*

Taula 5 Cobertura sanitària i accés al dentista en persones de 15 anys i més. Districte de Gràcia i Barcelona, any 2011-2014.

	Districte de Gràcia			Barcelona		
	Homes	Dones	Total	Homes	Dones	Total
	%	%	%	%	%	%
Cobertura sanitària						
Cobertura pública	51,0	48,5	49,7	62,7	61,8	62,3
Cobertura privada	1,0	0	0,5	0,5	0,2	0,4
Cobertura mixta	48,0	51,5	49,8	36,7	38,0	37,4
Accés al dentista						
Vista al dentista el darrer any	42,8	47,0	44,9	33,5	38,2	35,9

Font: Enquesta de Salut de Catalunya per Barcelona.

Seguretat

La percepció de violència l'any 2011 al districte de Gràcia era molt inferior a la del conjunt de Barcelona. Al 2014, un 20,0% dels enquestats de Gràcia van estar víctimes d'un fet delictiu, per sota del 23,7% de proporció de Barcelona. Aquest districte agrupa el 5,1% de les persones que han declarat ser víctimes d'un delicta a Barcelona (Taula 60).

Taula 6 Percepció de la violència. Districte de Gràcia i Barcelona, any 2011 i 2014.

	Districte de Gràcia	Barcelona
	%	%
D'acord o molt d'acord en què la violència és un problema al barri	6,8	17,6
Índex de victimització ^a	20,0	23,7
Mapa delictiu ^b	5,1	100

a. Percentatge de persones entrevistades de cada districte que han estat víctimes d'un o més fets que han considerat delictius el darrer any; b. Percentatge de fets de victimització el darrer any que han ocorregut a cada districte.

Fonts: Enquesta de Salut de Barcelona 2011; Enquesta de Victimització 2014.

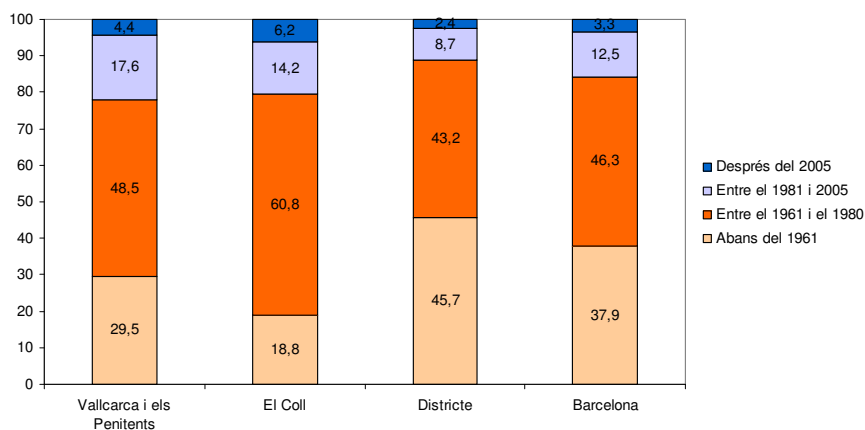
CONTEXT FÍSIC

Habitatge

Els habitatges del Vallcarca i els Penitents, i El Coll són de construcció menys antiga (anterior al 1961) que els del conjunt de Barcelona i que els del districte de Gràcia: menys de 3 de cada 10 habitatges van ser construïts abans del 1961. El barri d'El Coll es caracteritza per que 6 de cada 10 habitatges es varen construir entre 1961 i 1980 (Figura 9 i Taula 200 de l'Annex).

Pel que fa a l'accés a l'habitatge (Taula 7 i Figura 10), al districte de Gràcia 21 persones dormen al carrer, 23 en assentaments, i compta amb 3.358 persones o famílies inscrites al registre de sol·licitants d'habitatges de protecció oficial (HPO), lleugerament per sota del percentatge de Barcelona.

Figura 9. Any de construcció dels habitatges del barri del Vallcarca i els Penitents, El Coll, districte de Gràcia i Barcelona, any 2014.

Font: Dirección General del Catastro. Ministerio de Economía y Hacienda.

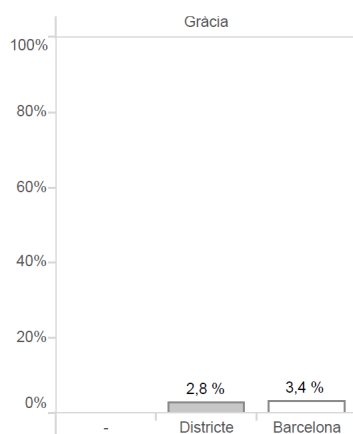
Accés a l'habitatge. Districte de Gràcia i Barcelona, any 2014.

	Districte de Gràcia	Barcelona
	n (%)	n (%)
Persones sense llar		
<i>Persones que dormen al carrer</i>	21(2,9)	715 (100)
<i>Persones que viuen en assentaments</i>	23(5,4)	423 (100)
Habitatges adjudicats per a emergències socials	7(3,5)	198 (100)
Persones o famílies inscrites al registre de sol·licitants d'HPO de Barcelona	3.358(2,8)	54.290 (3,4)

HPO: Habitatge de Protecció Oficial.

Fonts: Equip de Detecció dels Serveis d'Inserció Social (SIS); Memòria del Consorci de l'Habitatge de Barcelona.

Figura 10. Persones inscrites al Registre de Sol·licitants d'HPO de Barcelona, per districtes i Barcelona, any 2014.

HPO: Habitatge de Protecció Oficial.

Fonts: Dirección General del Catastro. Ministerio de Economía y Hacienda; Enquesta de Salut de Barcelona; Equip de Detecció dels Serveis d'Inserció Social (SIS); Memòria del Consorci de l'Habitatge de Barcelona.

Espais verds, infraestructura i mobilitat

La distribució dels usos dels locals als barris mostra l'habitatge com a ús majoritari en totes les àrees (Taula 7). Destacar un ús del sol en comerç més baix als barris que a Gràcia i la ciutat, també en hostaleria.

Taula 7 Percentatge dels usos dels locals cadastrals, 2014

	Vallcarca i els Penitents %	El Coll %	Districte de Gràcia %	Barcelona %
Habitatge	56,20	60,83	62,79	58,78
Aparcaments	33,69	29,12	22,69	26,21
Comerç	3,81	4,32	6,32	6,02
Indústria	3,27	3,77	4,57	4,77
Oficines	0,72	0,98	1,54	2,24
Ensenyament	0,59	0,45	0,54	0,57
Sanitat	0,84	0,09	0,58	0,32
Hostaleria	0,19	0,15	0,39	0,56
Esportiu	0,46	0,20	0,20	0,20
Religió	0,17	0,08	0,26	0,14
Espectacles	0,01	0,00	0,10	0,06
Altres Usos	0,03	0,00	0,02	0,12

Font: Opedata de l'Ajuntament de Barcelona. Dirección General del Catastro. Ministerio de Economía y Hacienda

Els veïns/as s'identifiquen amb la topografia que presenta el barri, amb la seva particularitat urbanística, tant a nivell de carrers com d'estils d'habitatges, donat que no hi es present a cap altre zona de Barcelona. Això provoca entre el veïnat, una característica diferencial de la que sentir-se orgullosos i el sentiment de pertinença pròpia del barri : *“Es un valor que s’ha de mantenir que s’ha de fer palès per que hi ha pocs barris a Barcelona que tinguin aquesta topografia tan característica com es la de Vallcarca.”* Els informants manifesten que la ubicació geogràfica dels dos barris tot i ser dintre de la ciutat els proporciona un ambient de major tranquil·litat per poder desconnectar del ritme ràpid de Barcelona: *“Estàs a Barcelona però també aquesta sensació de no ser-hi quant no vols ser-hi, però ho tens tot bastant a mà”.*

Es valoren positivament els indrets verds dels que disposen els barris però principalment el barri del Coll per la presència del Parc Güell i d'altres zones amb vegetació. La població considera aquesta característica com un dels principals punts forts dels barris i esmenten que els beneficia: a) tant a nivell de la tranquil·litat que els proporciona, b) com pel fet de gaudir de menys contaminació i un aire més net: *“Es*

un entorn molt proper, molt a l'abast, es tracta d'un barri que està envoltat de zona verda, té molts parcs".

Quan a la mobilitat, el transport és un altre dels serveis que són considerats com força positius. L'arribada de dues de les línies del servei de metro (L3 amb les parades de Vallcarca, Els Penitents i de L5 amb la parada de El Coll la Teixonera) i la presència de línies de busos (bus de barri) doten al barri d'una millor accessibilitat amb transport públic. També s'ha de esmentar que la població considera que s'ha avançat molt però no prou en aquest aspecte; per tant valoren molt positivament la presència d'aquestes facilitats que abans no tenien però sense oblidar que es podrien arribar a millorar per tal de dotar definitivament als barris d'un servei de transport públics amb més freqüència de pas (que és el problema que destaquen): *"Tenim molt metro que pot ser Vallcarca, Lesseps, Penitents però també tenim La teixonera (Coll) i les línies d'autobusos" "Ha mejorado, antes el metro no llegaba, ahora está la línea 5 y en cuestión de buses, bueno, no son grandes pero están".*

Però un problema detectat pel veïnat és la poca vida a nivell comercial que presenta la zona: Tots tres barris presenten un grau de comerços força baix i de vegades enfocats a activitats turístiques (molt determinada per la proximitat del Parc Güell). El veïnat demanda una major diversificació dels comerços i el increment de l'oferta gastronòmica de la zona (aquest aspecte més enfocat sobretot a gent adulta o gran): *"El problema es que el comercio no se selecciona, que sea variado, que no abunde mucho de una cosa y nada de otra, básicamente equilibrar el comercio y que sea cercano".*

En concret, es detecta una mancança d'infraestructures que faciliti l'oportunitat de confluència veïnal. Aquest tema consideren que s'ha de tractar de dues formes diferents:

- Proporcionar espais permanents i adequats al conjunt d'entitats veïnals, socials, lúdiques i culturals en general; per a millorar la confluència de les diferents tipologies de veïns i també de les diferents franges d'edat. L'objectiu és enfortir els llaços i l'estructura social del barri.
- Consideren que s'hauria d'habilitar espais dintre dels barris per dotar al carrer un major protagonisme cultural. Exposen que s'ha de sortir dels espais/edificis tancats i específics de cada entitat i traslladar-ho més a places, llocs de trobada, parcs, etc. Tot per augmentar la vida al carrer del

veïnat en general però sobretot de les entitats: *“Falten espais públics, places, equipaments esportius però d’ús obert i públic”*.

- La creació d’espais propis pels infants i el jovent, per a que tinguin on realitzar activitats socials, culturals, també una llar d’infants. En el cas del jovent, la vulnerabilitat ve donada per la falta d’espais per a ells i la inactivitat en la que es troben molts adolescents i joves que no realitzen cap activitat o es troben en atur: *“No se’ls considera part activa i profitosa de la societat”* o *“Por falta de espacio”*.
- També s’hauria de millorar el grau d’oferta cultural i d’oci pels adults. Tanmateix el increment de serveis públics a tots tres barris que en moltes ocasions es troben força lluny de la població.
- Finalment, incrementar la oferta d’equipaments públics enfocats a l’esport (independentment de l’edat). Només fan referència a la presència d’unes canxes de Basket a l’altura del pont de Vallcarca i consideren que s’haurien d’augmentar aquests serveis, i a més, que tinguessin un preu assequible donat el nivell adquisitiu que presenta la població (principalment dintre el Coll): *“Falten zones esportives, equipaments esportius.”*

2. SALUT I CONDUCTES RELACIONADES AMB LA SALUT

Estat de salut percebut, trastorns crònics i salut mental

La percepció d’estat de salut regular o dolent a Gràcia és lleugerament inferior que a Barcelona, similar en homes i inferior en dones, mentre que ocorre a l’inrevés declarar tenir 4 o més trastorns crònics. El percentatge de persones que en situació de risc de patiment psicològic en ambdós sexes és inferior al de Barcelona. Respecte dels consum d’antidepressius i altres similars, en els homes el percentatge és similar entre el districte i Barcelona, i lleugerament inferior en les dones (Taula 8).

Els informants manifesten que els problemes d’atur juvenil provoca en alguns casos conductes de risc, com el consum de drogues, o de problemes de salut mental, depressions i altres trastorns, a més d’impossibilitar que arribin a independitzar-se de la llar familiar, incrementant la conflictivitat familiar.

Taula 8 Estat de salut percebut, trastorns crònics i salut mental segons sexe en persones de 15 anys i més (estandarditzat per edat). Districte de Gràcia i Barcelona, any 2011-2014.

	Districte de Gràcia			Barcelona		
	Homes	Dones	Total	Homes	Dones	Total
	%	%	%	%	%	%
Estat de salut percebut						
Regular o dolent	15,7	19,1	17,4	15,9	23,7	19,8
Trastorns crònics						
4 o més trastorns crònics	23,1	41,8	32,6	25,1	41,9	33,1
Salut mental						
Risc de patiment psicològic	3,2	9,4	6,3	8,9	14,8	11,9
Consum d'antidepressius, ansiolítics o pastilles per dormir els darrers 2 dies ^a	11,7	18,4	15,2	10,7	20,3	15,6

Font: Enquesta de Salut de Catalunya per Barcelona.

Consum de tabac, sobrepès i obesitat i activitat física

Pel que fa als estils de vida relacionats amb la salut (Taula 9), a Gràcia el consum de tabac és inferior al conjunt de Barcelona. La proporció de sobrepès o obesitat en ambdós sexes és inferior al de Barcelona. El nivell d'activitat física intensa, incloent caminar, és més alta que a Barcelona, però, al excloure caminar, els nivells són inferiors als de la ciutat en general.

Taula 9 Consum de tabac, prevalença de sobrepès i obesitat i nivell d'activitat física segons sexe en persones de 15 anys i més (estandarditzat per edat). Districte de Gràcia i Barcelona, any 2011-2014.

	Districte de Gràcia			Barcelona		
	Homes	Dones	Total	Homes	Dones	Total
	%	%	%	%	%	%
Consum de tabac						
Persones fumadores habituals	21,6	17,1	19,3	26,2	17,8	22,0
Sobrepès i obesitat						
Persones amb sobrepès	16,7	20,8	18,8	20,5	25,9	23,3
Persones amb obesitat	5,8	9,3	7,7	14,4	12,6	13,5
Persones amb sobrepès o obesitat	22,7	30,1	26,5	34,9	37,5	46,8
Nivell d'activitat física en temps de lleure (inclou caminar)						
Inactivitat	0	1,7	0,8	4,5	5,4	4,9
Activitat física lleu	14,7	23,2	19,0	19,0	23,7	21,3
Activitat física moderada	23,8	22,5	23,1	17,0	21,3	19,2
Activitat física intensa	61,6	52,7	57,1	59,5	49,6	54,5
Nivell d'activitat física en temps de lleure (exclou caminar)						
Inactivitat	48,3	62,1	55,3	57,6	68,7	63,2
Activitat física lleu	13,7	10,2	11,9	6,8	6,4	6,6
Activitat física moderada	16,3	16,5	16,4	10,2	10,8	10,5
Activitat física intensa	21,7	11,2	16,4	25,4	14,2	19,7

Font: Enquesta de Salut de Catalunya per Barcelona.

Consum problemàtic de drogues

L'índex de consum problemàtic de drogues als dos barris està en el mateix rang mitjà que el del districte. Tanmateix les taxes d'inici de tractament són més altes en el barri d'El Coll que a les de Vallcarca i el districte (Taula 10).

Taula 10 Inicis de tractament per consum de drogues. Barris de Vallcarca i els Penitents, i El Coll. Districte de Gràcia i Barcelona, any 2014.

	Vallcarca i els Penitents		El Coll		Districte de Gràcia		Barcelona	
	n	%	n	%	n	%	n	%
INDEX DE CONSUM PROBLEMÀTIC^a		3		3		3	--	
INICIS DE TRACTAMENT PER CONSUM DE DROGUES								
Homes								
Alcohol	8	1,7	6	2,6	57	1,5	1.136	2,2
Cocaïna	0	0,0	4	1,7	16	0,4	403	0,8
Opiacis	1	0,2	2	0,9	17	0,4	270	0,5
Cànnabis	2	0,4	3	1,3	14	0,4	416	0,8
Total	11	2,3	15	6,4	111	2,9	2.294	4,4
Dones								
Alcohol	3	0,6	0	0,0	31	0,7	418	0,8
Cocaïna	3	0,6	1	0,4	5	0,1	80	0,1
Opiacis	0	0,0	0	0,0	5	0,1	98	0,2
Cànnabis	0	0,0	1	0,4	11	0,3	108	0,2
Total	6	1,2	2	0,8	54	1,3	745	1,4

Font: Sistema d'informació de drogues de Barcelona. Agència de Salut Pública de Barcelona.

^a l'índex de consum problemàtic de drogues es un indicador que pren valors entre 0 i 5, essent 5 la major problemàtica.

Salut sexual i reproductiva

La fecunditat de les dones de 15 a 49 anys dels barris del Vallcarca i els Penitents, i El Coll és lleugerament més alta a la del districte de Gràcia i a la de Barcelona.

Segons país d'origen, la fecunditat de les dones nascudes a l'Estat espanyol en els

dos barris és lleugerament superior a la del districte i de la ciutat mentre que la fecunditat de les dones nascudes a països de rendes baixes és lleugerament superior a la del districte de Gràcia, i en el cas d'El Coll superior a la de la ciutat (Taula 110). Les taxes d'avortaments en el grup d'edat de 15 a 49 anys són aproximadament la meitat que les de Barcelona (Taula 120).

En el districte de Gràcia els embarassos en les dones de 15 a 19 anys són menys freqüents que en les de la ciutat de Barcelona i aquesta freqüència és menor tant en les dones nascudes a l'Estat espanyol com les nascudes en països de rendes baixes. Els avortaments mostren xifres inferiors a les de la ciutat, tant en els països de renda alta com baixa.

En El Coll, el percentatge de nascuts amb baix pes per edat gestacional és superior que al de Vallcarca i els Penitents, així com al del districte i de la ciutat. El percentatge de naixements prematurs és més alt als barris de Vallcarca i els Penitents, El Coll que al districte i a la ciutat (Taula 13).

Taula 11 Fecunditat en dones de 15 a 49 anys segons país de naixement de la mare. Barris de Vallcarca i els Penitents, i El Coll. Districte Gràcia i Barcelona, període 2010-2014.

	Vallcarca i els Penitents		El Coll		Districte Gràcia		Barcelona	
	n	Taxa	n	Taxa	n	Taxa	n	Taxa
Fecunditat (taxes per 1.000 dones)								
Global	711	48,7	355	49,3	5.420	44,0	72.160	46,2
De dones nascudes a Espanya	504	49,1	242	46,8	3.805	45,2	45.723	44,5
De dones nascudes en països de renda alta	47	46,0	22	52,9	456	38,9	3.749	37,8
De dones nascudes en països de renda baixa	159	47,8	91	56,9	1.156	42,1	22.625	51,9

Font: Registre de Natalitat. Agència de Salut Pública de Barcelona.

Països de renda baixa: Àsia sense Japó, Centre i Sudamèrica i Àfrica; Països de renda alta: resta de països (exclòs Espanya).

Taula 12 Embarassos adolescents i interrupcions voluntàries de l'embaràs (IVE) segons país de naixement de la mare. Districte de Gràcia i Barcelona, 2014.

	Districte Gràcia		Barcelona	
	n	Taxa	n	Taxa
Embarassos adolescents				
(per 1000 dones de 15 a 19 anys)				
Global	26	13,2	660	21,5
De dones nascudes a Espanya	17	10,6	363	15,5
De dones nascudes en països de renda alta	0	0,0	10	16,6
De dones nascudes en països de renda baixa	9	29,5	287	43,7
Interrupcions voluntàries de l'embaràs				
(per 1.000 dones de 15 a 19 anys)				
Global	16	8,1	472	15,4
De dones nascudes a Espanya	12	7,5	282	12,0
De dones nascudes en països de renda alta	0	0,0	5	8,3
De dones nascudes en països de renda baixa	4	13,1	185	28,2
Interrupcions voluntàries de l'embaràs				
(per 1.000 dones de 15 a 49 anys)				
Global	223	7,4	5.658	14,8
De dones nascudes a Espanya	136	6,7	2.988	12,2
De dones nascudes en països de renda alta	17	5,3	224	8,5
De dones nascudes en països de renda baixa	70	10,3	2.445	22,1

Font: Registre de Natalitat. Agència de Salut Pública de Barcelona.

Països de renda baixa: Àsia sense Japó, Centre i Sudamèrica i Àfrica; Països de renda alta: resta de països (exclòs Espanya).

Nota: Com que per aquests indicadors només es té la informació per codi postal, es mostren les dades pel codi postal que més s'aproxima geogràficament al barri d'interès.

Taula 13 Naixements prematurs i de baix pes. Barris de Vallcarca i els Penitents, i El Coll. Districte Gràcia i Barcelona, període 2010-2014.

	Vallcarca i els Penitents	El Coll	Districte de Gràcia	Barcelona
	%	%	%	%
Naixements amb baix pes al néixer				
per edat gestacional (<percentil 10)	6,6	7,3	6,8	6,5
Naixements prematurs				
(<37 set. gestació)	6,7	7,3	6,7	6,4

Font: Registre de Natalitat. Agència de Salut Pública de Barcelona.

Ús de serveis sanitaris

La població atesa a l'Àrea Bàsica de Salut és de 26,1 per mil habitants en homes i 33,5 en les dones, xifres similars a les del districte i Barcelona (Taula 21 de l'Annex). Les taxes hospitalàries en ambdós sexes són similars a les del districte, excepte en el grup d'edat de 0-14 anys en què és més alta. Aquestes taxes s'incrementen amb l'edat en adults, per exemple en homes passant de 25,3 per mil habitants de 15 a 44 anys a 322,2 per mil en els de 75 anys o més (Taula 22 de l'Annex). No es destaquen diferències significatives amb el districte i Barcelona en les altes hospitalàries segons els grups de categoria major diagnòstica: malalties de l'aparell circulatori, de l'aparell digestiu, respiratori, neoplàsies, i lesions i emmetzinaments (Taula 24 de l'Annex), i són molt més baixes en malaltia obstructiva crònica (MPOC) i insuficiència cardíaca en ambdós sexes (Taula 23 de l'Annex).

Malalties de declaració obligatòria

Tant Vallcarca i els Penitents com El Coll presenten taxes de malalties de declaració obligatòries inferiors a les del districte i la ciutat.

Entre els anys 2010 i 2014 es van declarar 11 nous casos de tuberculosi a Vallcarca i els Penitents i 3 nous casos a El Coll. La taxa d'incidència a El Coll es també prou inferior a la de Vallcarca i els Penitents, el districte i a Gràcia, tots ells amb taxes similars. Pel que fa al VIH, s'han declarat 6 casos nous al Vallcarca i els Penitents, i 4 a El Coll durant el mateix període, amb una taxa d'incidència inferior, en els dos barris, a la del districte i a la de Barcelona (Taula 14).

Taula 14 Incidència de malalties de declaració obligatòria. Barris del Vallcarca i els Penitents, i El Coll. Districte de Gràcia i Barcelona, període 2010-2014.

	Vallcarca i els Penitents		El Coll		Districte de Gràcia		Barcelona	
	n	Taxa	n	Taxa	n	Taxa	n	Taxa
Total MDOs								
Homes	48	134	19	111	549	197	8.123	212
Dones	20	48	9	47	162	49	2.370	56
Total	68	88	28	77	712	117	10.503	130
Tuberculosi								
Homes	7	20	2	12	70	25	1.116	29
Dones	4	10	1	5	43	13	689	16
Total	11	14	3	8	113	19	1.805	22
VIH								
Homes	5	14	4	23	89	32	1.591	41
Dones	1	2	0	--	10	3	171	4
Total	6	8	4	11	99	16	1.762	22

Font: Registre de Malalties de Declaració Obligatòria. Agència de Salut Pública de Barcelona.
Taxes per 100.000 habitants.

Mortalitat

Al barri de Vallcarca i els Penitents, i El Coll, l'esperança de vida en néixer en homes és més alta que la de Barcelona i a la del districte. En les dones, l'esperança és similar a la del districte i a la de Barcelona en el cas de Vallcarca i els Penitents, en canvi, al barri d'El Coll, és superior en aproximadament dos anys.

Igualment, en la resta d'indicadors de mortalitat els dos barris tenen uns nivells de mortalitat inferiors als del districte i Barcelona en el cas dels homes, especialment El Coll. En les dones, la mortalitat estandarditzada (i la raó de mortalitat comparativa) de Vallcarca i els Penitents és lleugerament superior a la del districte i la ciutat, no

obstant, la taxa de mortalitat comparativa es inferior. En canvi, les dones de El Coll mostren en tots els indicadors de mortalitat uns nivells inferiors als del districte i Barcelona (i que Vallcarca i els Penitents). Les taxes estandarditzades dels 6 grups de causes de mortalitat més freqüents, no mostren sistemàticament una major mortalitat en els dos barris, i en ambdós sexes, respecte de les del districte i Barcelona, a excepció del cas de les malalties infeccioses en els homes. Pel que fa a les taxes d'anys potencials de vida perduts, les taxes són més altes a El Coll que al districte i a Barcelona en el cas de les malalties infeccioses i parasitàries en homes, i a Vallcarca i els Penitents en el cas de les malalties del sistema respiratori en les dones. Tanmateix aquestes taxes per causes de mortalitat específiques poden estar força afectades per baix nombre de persones en cada grup (Taula 15 i Taula 16).

Taula 15 Esperança de vida i taxes de mortalitat global i mortalitat prematura (Anys Potencials de Vida Perduts) en homes i dones. Barris de Vallcarca i els Penitents, El Coll. Districte de Gràcia i Barcelona, període 2009-2013.

	Vallcarca i els Penitents	El Coll	Districte de Gràcia	Barcelona
Homes				
Esperança de vida en néixer	80,7	81,0	80,1	80,0
Taxa de mortalitat estandarditzada	1.283	1.209	1.314	1.302
Raó de mortalitat comparativa	98	93	101	100
Taxa de mortalitat prematura estandarditzada	3.107	3.039	3.345	3.755
Raó de mortalitat prematura comparativa	83	81	89	100
Dones				
Esperança de vida en néixer	86,0	88,5	86,4	86,4
Taxa de mortalitat estandarditzada	840	700	804	794
Raó de mortalitat comparativa	106	88	101	100
Taxa de mortalitat prematura estandarditzada	1.789	1.457	1.822	1.901
Raó de mortalitat prematura comparativa	94	77	96	100

Font: Registre de Mortalitat. Agència de Salut Pública de Barcelona.

Taxes per 100.000 habitants. Raó de mortalitat comparativa: (Taxa de mortalitat estandarditzada/ Taxa de mortalitat estandarditzada de Barcelona)*100, amb població de referència el total de 2013.

Taula 16 Mortalitat global i prematura (Anys Potencials de Vida Perduts) dels 6 grups de causes de mort més freqüents segons sexe. Barri del Vallcarca i els Penitents, i El Coll. Districte de Gràcia i Barcelona, període 2009-2013.

	Taxa Estandarditzada de Mortalitat				Taxa Anys Potencials Vida Perduts			
	Vallcarca i els Penitents	El Coll	Districte de Gràcia	Barcelona	Vallcarca i els Penitents	El Coll	Districte de Gràcia	Barcelona
Homes								
Malalties infeccioses i parasitàries	14	63	23	24	140	403	138	176
Tumors	446	438	419	416	1.212	1.387	1.315	1.450
Malalties del sistema circulatori	369	340	369	356	489	341	586	653
Malalties del sistema respiratori	121	181	148	162	24	216	135	168
Malalties del sistema digestiu	61	15	51	61	341	20	213	234
Causes externes de mortalitat	57	18	69	62	515	230	475	730
Dones								
Malalties infeccioses i parasitàries	19	19	16	16	53	0,	49	59
Tumors	188	146	193	195	927	836	876	1.005
Malalties del sistema circulatori	254	258	250	244	93	145	212	223
Malalties del sistema respiratori	59	70	65	68	220	29	97	88
Malalties del sistema digestiu	45	12	38	38	106	0,	85	85
Causes externes de mortalitat	45	19	38	35	248	0,	250	241

Font: Registre de Mortalitat. Agència de Salut Pública de Barcelona.

Taxes per 100.000 habitants. Raó Taxa de mortalitat estandarditzada amb població de referència el total de 2013.

Els actius del barri

La identificació dels actius del barri és una etapa més de la segona fase del desenvolupament de un programa de salut comunitària. Les entrevistes realitzades han permès identificar actius per la salut del barri, identificar els recursos de que disposa el barri i els recursos del propi entorn construït que fan o poden fer més fàcils les opcions per una vida i un entorn més generador de salut.

A continuació es fa un breu resum de les entrevistes, però tot el que ha sortit caldrà tenir-ho molt en compte en el futur proper, quan es decideixi de quina manera, a través de la acció comunitària, es poden generar més oportunitats per la salut, especialment per els problemes que es considerin prioritaris.

RECURSOS RELACIONATS AMB LES PERSONES

Un dels majors actius del barri es la sensació d'apropament del veïns entre ells, que es manifesta en la presència de conductes d'ajuda mútua: ajuda a veïns/es amb problemes de mobilitat, detecció de veïns/es que no son presents o visibles des de fa un temps, etc...

També degut al fet de tenir la sensació de estar vivint un moment de reactivació social s'accentua la percepció de fraternització entre ells. Es consideren com un barri amb cert caire de poble, donat que entre ells es solen conèixer, molts d'ells de tota la vida; aquest fenomen es percebut com un valor afegit al barri. Esmenten que el teixit social va *in crescendo* en els últims anys, arribant a ser una eina fonamental pel bon funcionament i tracte entre els veïns/as.

"Es un barri barri"; "Identifiques a la gent, saps que es del barri".

També s'identifica com potencialitat la Xarxa social activa, que s'ha impulsat des d'associacions, col·lectius de veïnat i entitats presents al barri però també des de les escoles, tot enfocat en millorar la convivència i la vida socio-cultural dels barris. Es considera en augment progressiu.

"Veníem d'unes èpoques on la implicació veïnal era molt més baixa".

ENTITATS DEL BARRI

El moviment associatiu del barri és un valor que evidencien les persones entrevistades, les persones implicades i la important tasca que fan.

En quant a persones capaces per liderar propostes de millora destaca la importància de treballar tota la comunitat conjuntament i no només una persona específica, implicant a tots els col·lectius i guanyant representativitat.

“Aquelles que tinguessin ganes de impulsar canvis”, “Hauria de ser una cosa més col·legiada entre totes les entitats presents i participants”.

Es posa especial èmfasi però, en implicar a aquells col·lectius que es troben en situació de més vulnerabilitat, en aquest cas la gent gran i els adolescents, per tal d'evitar el seu aïllament.

Finalment també es proposa que els canvis siguin inclusius per tal de representar a tots els col·lectius i donar veu a tothom.

Entitats que destaquen:

- el CAP Vallcarca
- Serveis Socials
- els identificats com “grups alternatius”,
- les AMPAs,
- Centre Cívic del Coll,
- “La Colla de Diables del Coll”,
- l'Associació ECOS i altres.

EQUIPAMENTS

En referència als serveis o recursos dels que disposen els barris i que poden arribar a proporcionar aspectes positius a la salut del veïnat, la recollida de informació estableix que els més valorats són el conjunt de serveis sanitaris dels que disposen en la zona. El servei millor valorat és el CAP Vallcarca - Sant Gervasi (en el cas de la població del Coll esmenten que els hi queda lluny però que estan satisfets amb els serveis que els proporciona), però també els espais sanitaris privats. La població rep la seva presència amb tranquil·litat envers la seva atenció sanitària.

“La gente tiene una visión positiva de su atención sanitaria”

Serveis Socials destaca per la feina feta principalment en els joves amb problemes diversos (familiars, escolars, laborals o de consum) i les actuacions que es realitzen

dirigides a la població més gran. El veïnat considera amb molt bons ulls l'actuació dels educadors de carrer.

“Sí que es verdad que servicios sociales trabaja mucho, pues con ayudas a domicilio, con las prestaciones a domicilio que les facilita hacer la compra”

El transport és un altre dels serveis que són considerats com força positius.

L'arribada de dues de les línies del servei de metro (L3 amb les parades de Vallcarca, Els Penitents i de L5 amb la parada de El Coll la Teixonera) i la presència de línies de busos (bus de barri) doten al barri d'una millor accessibilitat amb transport públic. També s'ha de esmentar que la població considera que s'ha avançat molt però no prou en aquest aspecte; per tant valoren molt positivament la presència d'aquestes facilitats que abans no tenien però sense oblidar que es podrien arribar a millorar per tal de dotar definitivament als barris d'un servei de transport públics amb més freqüència de pas (que és el problema que destaquen).

“Tenim molt metro que pot ser Vallcarca, Lesseps, Penitents però també tenim La teixonera (Coll) i les línies d'autobusos” “Ha mejorado, antes el metro no llegaba, ahora está la línea 5 y en cuestión de buses, bueno, no son grandes pero están”.

Les escoles públiques de la zona són molt apreciades i les exposen com un punt social molt valuós, sobretot per el paper actiu que presenten tant els centres com les AMPES de pares i mares d'aquests centres.

“Tenemos grandes escuelas, tenemos la escuela Montseny, La Pare Poveda que son escuelas públicas de gran calidad”.

RECURSOS FÍSICS

Es valora molt els indrets verds dels que disposen els barris però principalment el barri del Coll (La presència del Parc Güell i d'altres zones amb vegetació). La població considera aquesta característica com un dels principals punts forts dels barris i esmenten que els beneficia: a) tant a nivell de la tranquil·litat que els proporciona, b) com pel fet de gaudir de menys contaminació i un aire més net.

“Es un entorno muy proper, muy a l'abast, es tracta d'un barri que està envoltat de zona verda, té molts parcs”.

També es un punt fort la zona on es situen els barris, fent referència a que tot i ser dintre de la ciutat de Barcelona, arriben a sentir una separació d'ambients: la ubicació aconsegueix donar un ambient de major tranquil·litat que el veïnat agraeix per poder desconnectar del ritme ràpid de Barcelona.

“Estàs a Barcelona però també aquesta sensació de no ser-hi quant no vols ser-hi, però ho tens tot bastant a mà”.

Els veïns/as s'identifiquen amb la topografia que presenta el barri, la particularitat urbanística, tant a nivell de carrers com d'estils d'habitatges, donat que no hi es present a cap altre zona de Barcelona. Això provoca entre el veïnat, una característica diferencial de la que sentir-se orgullosos així com un sentiment de pertinença pròpia.

“Es un valor que s'ha de mantenir que s'ha de fer palès per que hi ha pocs barris a Barcelona que tinguin aquesta topografia tan característica com es la de Vallcarca”.

Propostes a tenir en compte en el futur pla d'acció

A continuació s'apunten de manera indicativa algunes línees d'acció que han sortit proposades en el decurs de les entrevistes d'aquesta fase de diagnòstic i que es poden contemplar en la següent fase del procés, en que es decidirà el pla d'actuació.

1) Promoure la cohesió social del barri, implicant totes les generacions i les diferents entitats. Al mateix temps que treballem la cohesió social també millorem la convivència de les diferents entitats i col·lectius que hi ha al barri. Es proposa sobre tot, realitzar activitats en les que puguin participar totes les franges d'edat, especialment els joves i la gent gran, ja que aquest dos col·lectius són percebuts com els més vulnerables: *“La realización de talleres conjuntos o incluso en la realización de las fiestas de barrio y mejorar la comunicación”* o *“A toda la población que esta en riesgo”* o *“La integración social, entidades que puedan generar ilusión o actividades”*.

2) Facilitar la creació d'espais col·lectius. Hi ha una gran demanda que es proporcionin espais tant per a la gent gran com per als adolescents, i que sobre tot siguin espais al aire lliure. En el cas dels adolescents i la gent gran hi ha alguns d'ells que es troben en situació de vulnerabilitat degut a la situació d'aïllament en la que es troben i la creació d'un espai per ells, com per altres generacions, disminuiria aquest risc d'aïllament. Creant espais propis públics on poguessin relacionar-se fomentariem la demanda de millorar la cohesió social del barri. En quant a espais per a adolescents, el que és molt demandat és una facilitació per accedir a l'educació pública un cop finalitzada l'educació primària: *“Que no siguin de pas o individuals, si no que siguin per grups, com centres cívics”*.

3) Donar millor suport a les famílies. Degut als problemes provocats per la situació econòmica en la que es troben moltes famílies les relacions i vincles es veuen en deterior. El que es proposa per aquesta situació és poder treballar amb els pares i mares per tal de disminuir la càrrega que porten (treballant les seves habilitats, el rol de les dones, etc). Per poder treballar aquestes relacions familiars es proposa també donar millor cobertura a la salut mental de la població, sobre tot en el cas dels adolescents més vulnerables poder treballar la part emocional.

4) Promoure la pràctica esportiva a través de la creació d'equipaments/activitats esportives públiques al barri.

5) Impulsar una millor coordinació i comunicació entre els diferents professionals que treballen als barris per tal de treballar més eficientment.

“Som molts, doncs compartir aquesta informació d'anàlisi de la situació actualitzada”

Limitacions

Les principals limitacions que aquest informe pot tenir respecte a la informació que aporta s'assenyalen a continuació.

Donat que alguns registres no disposen de la informació necessària per donar dades a nivell de barri, alguns indicadors només s'han pogut presentar a nivell d'àrees més grans, com districte i Barcelona ciutat, com succeeix sobre tot amb els que s'obtenen de l'Enquesta de Salut de Catalunya per Barcelona, la qual no permet la desagregació inferior al nivell de districte. Igualment no s'han pogut incorporar indicadors d'usos de l'espai públic i privat, i la informació qualitativa ha seguit l'estructura de diagnòstic ràpid i per tant és susceptible de ser ampliada.

D'altra banda, el baix nombre de casos que es donen en alguns dels indicadors, sobre tot els de malalties i mortalitat, obliga a haver d'agregar anys i donar els resultats per períodes de temps. El període utilitzat s'indica en la llegenda de les taules i figures.

Conclusions

Els barris de Vallcarca i els Penitents i El Coll presenten bons resultats en indicadors de salut com l'esperança de vida, la mortalitat, els avortaments no planificats, la tuberculosi i el VIH. Destaca una alta esperança de vida en les dones d'El Coll. Ambdós barris i en conjunt el districte de Gràcia també presenten indicadors d'hàbits de vida saludables favorables respecte dels del conjunt de la ciutat.

Es constata l'existència de grups vulnerables, en concret, la gent gran degut a l'aïllament i la manca d'espais de socialització, agreujada per l'orografia del barri. Tot i que la població immigrant no és un percentatge més elevat en comparació a la resta de ciutat, caldria treballar per la seva integració. L'atur tampoc es més elevat que el promig ciutat, però igualment preocupa la no integració social dels joves en atur. En concret, la manca d'equipaments pels infants i joves. Per les conseqüències que tenen en el futur assoliment dels infants i joves, cal estar atent als factors que puguin minvar el desenvolupament actual de les seves capacitats.

Si bé l'especial orografia dels barris comporta un sentiment de pertinença i tranquil·litat, i es valoren els espais verds, en conjunt, manquen espais públics (i privats) que afavoreixin la creació de xarxa social. Destaca la poca presència de locals que fan barri, locals comercials, de gastronomia i d'oci. Tot i la millora en el transport, es manifesta la dificultat d'accés o la conveniència d'augmentar la freqüència del transport.

Bibliografia

- ¹ Díez E, et al.. «Salut als barris» en Barcelona, una intervenció comunitària para reducir las desigualdades sociales en salud. COMUNIDAD 012;14(2):121-126.
- ² Borrell C, Pons-Vigués M, Morrison J, Díez E. Factors and processes influencing health inequalities in urban areas. J Epidemiol Community Health. 2013;67(5):389-91.
- ³ Wright J, Williams R, Wilkinson JR. Health needs assessment. Development and importance of health needs assessment. BMJ 1998; 316: 1310-3.
- ⁴ Donaldson C, Mooney G. Needs assessment, priority setting and contracts for health care; an economic view. BMJ 1991; 303: 1529-30.
- ⁵ Jordan J, Wright J. Making sense of health needs assessment. Br Gen Pract 1997; 48: 695-6.
- ⁶ Bedregal G, P, Quezada, M, Torres H, Marisa et al. Necesidades de salud desde la perspectiva de los usuarios. Rev. méd. Chile, nov. 2002, vol.130, no.11, p.127-1294.

Annex. Taules

Taula 17 País d'origen de les persones nascudes fora d'Espanya segons sexe. Barris de Vallcarca i els Penitents, i El Coll. Districte de Gràcia i Barcelona, any 2014.

	Vallcarca i els Penitents		El Coll		Districte de Gràcia		Barcelona	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Homes								
Centre i Sudamèrica	588	49,0	299	47,4	4743	42,6	74.305	42,3
Països del Magrib	43	3,6	50	7,9	473	4,3	10.603	6,0
Resta d'Àfrica	16	1,3	11	1,7	254	2,3	4.363	2,5
Resta d'Àsia i Oceania	127	10,6	69	10,9	1516	13,6	39.451	22,5
Resta d'Europa	125	10,4	74	11,7	834	7,5	13.900	7,9
Resta de països renda alta	22	1,8	14	2,2	334	3,	3.727	2,1
Unió Europea -15	279	23,3	114	18,1	2974	26,7	29.256	16,7
Total	1.200	100	631	100,0	11.128	100,0	175.605	100,0
Dones								
Centre i Sudamèrica	815	53,2	416	55,0	6417	49,3	96.756	52,8
Països del Magrib	35	2,3	36	4,8	352	2,7	7.859	4,3
Resta d'Àfrica	15	1,0	9	1,2	135	1	2.329	1,3
Resta d'Àsia i Oceania	97	6,3	43	5,7	1083	8,3	25.549	13,9
Resta d'Europa	195	12,7	105	13,9	1347	10,4	18.972	10,4
Resta de països renda alta	44	2,9	11	1,5	449	3,5	3.989	2,2
Unió Europea -15	330	21,6	137	18,1	3224	24,8	27.731	15,1
Total	1531	100,0	757	100,0	13.007	100,0	183.185	100,0

Font: Padró Municipal d'Habitants de Barcelona. Ajuntament de Barcelona.

Taula 18 Nombre i percentatge de persones entre 16 i 64 anys a l'atur. Barris de Vallcarca i els Penitents, i El Coll, districte de Gràcia i Barcelona, any 2014.

	Vallcarca i els Penitents		El Coll		Districte de Gràcia		Barcelona	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Persones aturades								
Homes	439	9,5	181	7,8	3.427	9,1	54.445	10,5
Dones	487	9,6	208	8,4	3.709	8,8	53.780	10
Total	926	9,5	389	8,1	7.136	9	108.225	10,3
Total de persones aturades de llarga duració (més de 12 mesos)								
	847	43,4	354	43,1	6540	42,2%	100.949	44,8%

Nota: Estimació per barris a partir de dades facilitades per codis postals.

Font: Departament d'Empresa i Ocupació. Generalitat de Catalunya i Consell Econòmic i Social.

Taula 19 Absentisme i taxa de graduació. Districte de Gràcia i Barcelona, curs 2013-2014.

	Gràcia	Barcelona
Absentisme^a		
Nombre de casos	38	806
Índex d'absentisme	0,3	0,5
Taxa de graduació a 4rt d'ESO^b		
	91,5	89,6

Font: Consorci d'Educació de Barcelona. Ajuntament de Barcelona,

a. Casos amb més d'un 25% de dies que han faltat de forma injustificada a l'escola. b. Nombre d'alumnes que han aprovat el curs escolar pel total d'alumnes matriculats.

**Taula 20 Condicions de l'habitatge. Barris de Vallcarca i els Penitents, i El Coll.
Districte de Gràcia i Barcelona, any 2014.**

	Vallcarca i els Penitents	El Coll	Districte de Gràcia	Barcelona
		%	%	%
Antiguitat de l'habitatge				
<i>Construïts abans del 1961</i>	29,5	18,8	45,7	37,9
<i>Construïts entre el 1961 i el 1980</i>	48,5	60,8	43,2	46,3
<i>Construïts entre el 1981 i el 2005</i>	17,6	14,2	8,7	12,5
<i>Construïts després del 2005</i>	4,4	6,2	2,4	3,3

Fonts: Dirección General del Catastro. Ministerio de Economía y Hacienda; Enquesta de Salut de Barcelona.

Taula 21 Població i patologia atesa als Centres de Salut Mental. ABS, districte de Gràcia i Barcelona, any 2014.

	ABS	Districte	Barcelona
Població de 18 o més anys			
Població atesa			
Taxa població atesa (atesos/1.000 hab i any)			
Home	26,1	24,4	25,4
Dona	33,5	30,5	34,3
Taxa d'incidència atesa (primeres visites/1.000 hab i any)			
Home	6,9	7,7	9,3
Dona	9,0	10,9	13,3
Taxa freqüentació (visites/1.000 hab i any)			
Home	222,8	189,2	224,0
Dona	238,2	199,4	264,3
Diagnòstics mentals severos (N, % s/població)	533(3)	2.907(2,8)	45.581(3,3)
Menors de 18 anys			
Població atesa			
Taxa població atesa (atesos/1.000 hab i any)			
Home	44,1	56,4	50,3
Dona	35,2	38,5	32,6
Taxa d'incidència atesa (primeres visites/1.000 hab i any)			
Home	17,0	21,0	24,5
Dona	13,3	14,8	18,3
Taxa freqüentació (visites/1.000 hab i any)			
Home	410,1	606,8	451,9
Dona	318,2	359,8	271,8
Diagnòstics mentals severos (N, % s/població)	133(4)	811(4,8)	10.052(4,2)

Font: CMBD-Salut Mental. Consorci Sanitari de Barcelona.

Taula 22 Taxes d'altres hospitalàries per 1.000 habitants segons sexe i edat.ABS, districte de Gràcia i Barcelona, any 2014.

	ABS	Districte de Gràcia	Barcelona
Homes			
0-14 anys	55,1	45,0	50,6
15-44 anys	25,3	28,8	30,5
45-74 anys	105,0	105,5	120,0
>=75 anys	322,2	335,5	384,1
Total Homes	83,2	83,2	95,2
Dones			
0-14 anys	32,2	27,9	40,1
15-44 anys	55,3	51,4	58,4
45-74 anys	86,9	77,7	93,4
>=75 anys	271,7	242,9	277,6
Total Dones	91,8	85,8	99,7

Font: CMBD-AH. Consorci Sanitari de Barcelona.

Taula 23 Taxa estandarditzada per sexe d'altres hospitalàries per 1.000 habitants i Categoria Major Diagnòstica. ABS, districte de Gràcia i Barcelona, any 2014.

	ABS	Districte de Gràcia	Barcelona
Malalties de l'aparell circulatori			
Homes	12,75	13,48	16,03
Dones	7,02	7,51	10,18
Neoplàsies			
Homes	12,44	10,42	11,18
Dones	8,82	7,75	8,49
Malalties de l'aparell digestiu			
Homes	12,06	12,26	13,53
Dones	4,96	6,11	8,74
Malalties de l'aparell respiratori			
Homes	8,44	11,71	16,27
Dones	6,43	5,84	7,53
Lesions i emmetziments			
Homes	5,52	6,28	7,27
Dones	6,81	6,01	6,19

Font: CMBD-AH. Consorci Sanitari de Barcelona.

Taula 24 Taxa estandarditzada per sexe d'altres hospitalàries per habitant i malaltia. ABS, districte de Gràcia i Barcelona, any 2014.

	ABS	Districte de Gràcia	Barcelona
Malaltia Pulmonar Obstructiva Crònica (MPOC)			
Homes	1,68	2,82	4,76
Dones	0,56	0,91	1,04
Insuficiència Cardíaca			
Homes	1,84	2,91	3,18
Dones	1,47	2,15	3,99

Font: CMBD-AH. Consorci Sanitari de Barcelona.

tumors malignes: llavi, cavitat oral, faringe, esòfag, estómac, pàncreas, laringe, tràquea, pulmó, bronquis, coll d'úter, ronyó i pelvis renal, bufeta urinària i leucèmia mieloide aguda;

malalties circulatòries: malaltia cardíaca isquèmica, altres malalties cardíagues, malaltia cerebrovascular, arteriosclerosi, aneurisme aòrtic i altres malalties arterials;

malalties respiratòries: pneumònia, grip, bronquitis, emfisema i obstrucció crònica de la via aèria.

Glossari

Renda Familiar Disponible per càpita (RFDpc)

Mesura els ingressos de què disposen els residents d'un territori per destinar-los al consum o a l'estalvi. És calculat periòdicament per l'Institut d'Estadística de Catalunya (IDESCAT) per als municipis catalans de més de 5000 habitants i la resta de capitals comarcals. Com que no està disponible per àrees més petites, s'estima combinant altres indicadors – relacionats amb la capacitat econòmica (ingressos i despeses) i a la riquesa - pels quals sí que hi ha informació més desglossada: la taxa de titulats (TT) (diplomats, titulats superiors i doctorats de 25 anys i més), la taxa d'atur (TA), el nombre de turismes per 1000 habitants (TH), el percentatge de turismes nous (<2 anys) d'alta potència fiscal (>16 cavalls) sobre el total de turismes nous (TNAP) i el preu dels habitatges de segona mà (PH)¹.

Índex de victimització

Percentatge de persones entrevistades que han estat víctimes d'un o més fets delictius al llarg de l'any anterior a la realització de l'entrevista.

Taxa de mortalitat prematura (Anys Potencials de Vida Perduts, APVP)

Aquest indicador considera l'edat a la qual ha mort la persona per quantificar el nombre d'anys per sota d'una edat determinada (en aquest cas 70 anys, excloent els menors d'1 any), que la població ha perdut. S'utilitza com una mesura de l'impacte de la mortalitat en les pèrdues que pateix una societat com a conseqüència de les morts prematures.

Salut autopercebuda

Es pregunta a les persones entrevistades en les enquestes de salut: com diria vostè que és la seva salut en general? amb resposta categòrica en cinc valors de “molt malament” a “molt bé”. Les respostes “regular”, “dolenta”, i “molt dolenta” es categoritzen com mala salut.

Risc de patir trastorns mentals

¹ Ajuntament de Barcelona. Distribució territorial de la Renda Familiar a Barcelona.

Barcelona: Ajuntament de Barcelona; 2007. Disponible a:

<http://www.bcn.es/publicacions/pdf/rfd.pdf>

Es mesura amb l'escala d'ansietat i depressió de Goldberg, el *General Health Questionnaire* (GHQ). Aquest instrument detecta, per una banda, la incapacitat per a seguir desenvolupant amb normalitat les activitats d'un individu i, per una altra banda, els fenòmens de nova aparició de naturalesa ansiògena (*distress*). Tot i que només serveix per mesurar la salut mental al moment de l'entrevista – i, per tant, no serveix per detectar simptomatologia crònica – permet identificar a aquelles persones a risc de patir una mala salut mental.

Sobrepès i obesitat

Proporció de persones de 15 anys i més amb sobrepès o obesitat segons l'alçada i pes declarats. Es considera sobrepès un Índex de Massa Corporal (IMC) $\geq 25 \text{ kg/m}^2$ i obesitat un IMC $\geq 30 \text{ kg/m}^2$.

Baix pes en néixer

Prevalença de naixements amb un pes inferior per l'edat gestacional.

Es consideren nadons amb baix pes en néixer aquells amb un pes inferior a 2.500g.

Cobertura sanitària

Distribució del tipus de cobertura sanitària (pública, mixta, privada) en persones de 15 anys i més.

Taxa de Fecunditat

Relació entre el nombre de nascuts vius per cada 1.000 dones en edat fèrtil (entre 15 i 49 anys).

Índex problemàtic de consum de drogues

És un indicador compost que construeix a partir de la suma dels ranks dels inicis de tractament, les urgències hospitalàries per sobreconsum de drogues, de la mortalitat per reacció adversa a drogues, i del nombre de xeringues recollides.

Dosi Diària Definida (DDD) per 1.000 habitants i dia (DHD)

Aquest indicador és una unitat de mesura que es va generar per intentar superar les dificultats que presentaven mesures prèvies (cost del fàrmac o nombre d'envasos) de cara a la comparació. Consisteix en assignar un codi i un valor de DDD a cada principi actiu (o associació de principis actius).

Serveix per quantificar la dispensació de fàrmacs, per tal d'intentar aproximar-se al consum mitjà diari d'un medicament. Es defineix com la dosi de manteniment diària mitjana d'un fàrmac en adults, quan aquest s'utilitza per a la seva indicació principal. Mesura la quantitat de principi actiu i, per tant, no es veu afectat per la diferència de preus i quantitat de principi actiu de les diverses presentacions que pot presentar un fàrmac.

Una utilització de 20 DHD en un any determinat es pot interpretar com si cada dia d'aquest any un promig de 20 de cada 1.000 habitants haguessin rebut una DDD del medicació.